

A CSODÁS KÉPMÁS

KEGYKÉPEKHEZ FÜZŐDŐ MONDÁK A MAGYAR FOLKLÓRBAN

E tanulmány egy a magyar folklórban nagy súllyal jelenlévő hagyománykört, a kegyképekhez fűződő mondákat tekinti át és mutatja be. Összesen 120 olyan vallásos tiszteletben részesített kegykép és szentkép narratív tradícióit, mely festett képeknek a hívek természetfeletti erőt tulajdonítanak, azokat csodás jellegűeknek, csodatévő erejűeknek tartva. Előre bocsátandó, hogy a tanulmányban – terjedelmi okokból – csakis képekről lesz szó, a szakrális gyakorlatban hasonló szerepet betöltő és részben hasonló történetekkel „felruházott” kegy-szobrokra csak esetenként, többnyire a tipológiai egyezések kapcsán utalunk.

A kegykép (kegyelemkép), kegyszobor az antikvitás óta több volt annál, mint amit külsőleg megtestesített: benne Isten vagy valamely isteni személy képmását tisztelték, s mintegy lélekkel felruházottan az isteni erő tartózkodási helyének tekintették. Ebből adódik, hogy a kultikus használatú képet „nem esztétikai jelenségként vagy művészi alkotásként értelmezték, hanem egy magasabb rendű transzcendens valóság manifesztációjaként és eszközeként fogták föl” (LIMBACHER, 2004, 111.). E lényegi sajátosság egyik fő oka, hogy a legkorábbi kegyképeket ereklyeként tisztelték, illetve később is gyakran szent ereklyék őrzési helyét jelölték általuk. A képtisztelet legfőbb ösztönzőjévé azonban mindenekelőtt a kultusztárgy természetfeletti hatalmába és csodatévő erejébe vetett hit vált. Az a képmás égi eredetével szorosan összefüggő vélelem/meggyőződés, miszerint a kegykép maga is eleven, tevékeny személy, s az általa ábrázolt, reprezentált szent jelenléte nem csupán szimbolikus, hanem valóságos. Ebből adódik a képmásnak tulajdonított csodák sokasága is: nem a kép, hanem az isteni személy az, akinek beavatkozása a természet rendjét felfüggesztő eseményt, eseménysort hoz létre, s meghatározott feltételek teljesülése esetén kegyelmet közvetít, védelmez, gyógyít stb. A kegykép tehát valójában Isten médiuma és közvetlen eszköze, közvetítője az isteni csodáknak és cselekedeteknek.

A kegyképeket már a kereszténység korai századaiban is – mind a keleti, mind a nyugati rítusú egyházban – nagy tisztelet övezte, a legkorábról ismert bizánci csodatévő ikonok kultusza az 5. századtól dokumentálható. E kultikus tisztelet történeti rétegeinek az ismertetése nem jelen tanulmány feladata, mindazonáltal kihangsúlyozandó, hogy a képmások kultuszához a kezdetektől

felhasználták a szentek sírjai, ereklyéi körül kialakult legendás hagyományok elemeit is (RIDOVICS, 2006, 264.). Az ereklyetisztelet bizonyos mérvű primátusa a középkor századaiban is megfigyelhető, utalhatunk itt a magyar példákra is, hiszen a főbb honi kegyhelyek mindegyike az ott őrzött ereklyéhez kötődött,¹ azonban a késő középkor századaiban Európában (és a Kárpát-medencében is) mind több olyan kultuszhely jött létre, ahol a vallásos tisztelet középpontjában már nem ereklye, hanem egy csodás erejűnek tartott kép vagy szobor (többnyire Szűz Mária ábrázolása) állt.² Ezen eredethagyományok többségének a datálását nagyban nehezíti, hogy többnyire a barokk korból származó (vagy még korábbi) visszavetített adatok, mint például Esterházy Pál azon feljegyzése, miszerint a szekszárdi kolostorban még az Árpád-korban „az ottan lévő csudálatos Bóldogságos Szűz képe előtt sok csudák történetek, igen híres is vala” (ESTERHÁZY, 1696, 136.).³ Az ugyancsak Esterházy Pál herceg által megörökített máriacelli eredetlegenda (ESTERHÁZY, 1690, 119–120.) azonban nagy valószínűséggel hiteles adat, vagyis a Nagy Lajos király által adományozott Mária-kép ottani tisztelete valóban már a 14. századtól (1365-től) adatolható.⁴

A Mária-tisztelet barokk kori felvirágzásával szinkronban a három részre szakadt ország katolikusok lakta vidékein nagy számban bukkantak fel csodás hírű Mária-képek és -szobrok, melyeket az őrzési helyükként szolgáló templom vonzáskörzetében kegyhelyként tiszteltek. A Szűz Mária képmásainak tulajdonított különféle csodák esetenként a törökellenes felszabadító háború eseményeivel is összefüggésbe kerültek, mint történt az – Bécs 1683-as sikertelen török ostroma kapcsán – a passauai Máriahilf-ábrázolás esetében. A nevezetessé vált kegyképet utóbb különféle másolatok (kegyességi könyvek illusztrációi, kisgrafikák, votívképek, zarándokjelvények) népszerűsítették, a hozzájuk kapcsolódó mirákulum szövegek pedig a szájhagyomány primer forrásain kívül egyházi közvetítéssel (például templomi szentbeszéd), populáris grafikaként, a nyomtatott mirákulum könyvek illusztrációsorozatai (KNAPP – TÜSKÉS, 2004, 131–153.), illetve – főként a 19. századtól – vallásos ponyvanyomtatványok által terjedtek (*1. kép*).

¹ A legnépszerűbb magyarországi kultuszhelyek sorában a 11–13. században Székesfehérváron Szent István és Szent Imre, Csanádon Szent Gellért püspök földi maradványait, a bihari Szentjohann Szent István király jobb kezét, Nagyváradon Szent László fejereklyéjét, a Nyulak szigetén fekvő domonkos kolostorban Szent Margit sírját tisztelték. A 14–15. században létrejött búcsújáróhelyek hírét (Budaszentlőrinc: Remete Szent Pál, Bába: Szent Vér, Újlak: Kapisztrán Szent János) ugyancsak az ereklyetisztelet határozta meg.

² A csodatévő Mária-kép nemzetközi típuszámái: Mot. 268.6.; Tubach 5157.

³ Hasonló – társtalán – adatot említ Esterházy az erdélyi Kolozsmonostor kapcsán is: „azhol igen aétatos képe is volt az Boldogságos Szűznek, sok betegnek vigasztalásával”.

⁴ A buzgó katolikus Esterházy Pál által is támogatott máriacelli zarándoklatokról bővebben: BÁLINT – BARNA, 1994, 124–128.

1. kép Az 1773-ban kiadott máriaradnai mirákulumos könyvet bevezető fametszetű kép.

A csodatévő híró, illetve széleskörű kultikus tiszteletben részesített magyarországi „kegyelemképek”-et Esterházy Pál vette számba a 17. század végén kiadott két nagyszabású munkájában (ESTERHÁZY, 1690, 1696). A későbbi feldolgozások, összefoglalások is többnyire az ő adataira támaszkodtak, illetve azokat egészítették ki az azóta eltelt időszak kegyességi, ikonográfiai vonatkozású fejleményeivel (JORDÁNSZKY, 1836). A kegyképekről szóló mondák alaprétege is értelemszerűen ez az időszak, a 17–18. század, mely mirákulumcsoport, bár esetenként markáns, korra jellemző jegyeket is hordoz (törökellenes háborúk, protestánsellenes vallásküzdelmek, pestisjárványok) organikus módon köti össze a középkori hagiográfia narratív tradícióit a kora újkor népi vallásosságának elbeszélés-hagyományával. A szentéletrajzokhoz kapcsolódó csodatörténetek, a különféle bibliai apokrifek és a Mária-mirákulumok mellett ekkor jelentek meg nagy számban a korabeli folklórban a búcsújáró helyek keletkezéséről szóló történetek, melyek „a szentéletrajzokhoz hasonlóan az eredetlegendák integráns, tetszés szerint cserélődő elbeszélési egységei, s amelyek a búcsújáró kultuszon túlmutatva nemcsak a népi elbeszélés egyik alapját alkotják, hanem a szokásanyagnak a búcsújáráson kívüli részeire is rávilágítanak” (TÜSKÉS, 1993, 42.). S noha a kegyhelyekhez fűződő, s azok részeként a kegyképekről szóló mondák folklorisztikai értelemben legszínesebb részét történetesen ezek az eredetlegendák, valamint a nevezetes kegytárgyról szóló különféle csodák alkotják, a narratív tradíciók túlnyomó többségét azok a csodaelbeszélések teszik ki, melyek csodás gyógyulások és imameghallgatások eseteit beszélik el, és melyek alig különböznek egymástól történeti értelemben. Egy középkori szentté avatási irat tanúkihallgatási jegyzőkönyve, egy a kegyképhez fohászoló barokk korban élt ember csodás gyógyulását megörökítő feljegyzés, illetve egy hasonló tartalmú kortárs monda mindössze a korra jellemző formai jegyekben különbözik, ám lényegileg és szerkezetileg szinte ugyanaz.

A barokk korban is népszerű, illetve akkor népszerűvé vált magyarországi kegyhelyekhez fűződő mirákulumokat (mondahagyományt) részletesen elemezte Tüskés Gábor a barokk kori búcsújárásról szóló monográfiájában (TÜSKÉS, 1993, 31–35., 42–43., 220–228.). Az általa feltárt adatok valamelyest még tovább is bővíthetők, s jelen tudásunk szerint a történeti Magyarország kegyképeinek mintegy ötöde a 17–18. században vált ismertté/híressé. Nyolc Mária-kép (Dusnok, Ercsi, Esztergom, Homokkomárom, Szeged-Alsóváros, Szombathely-Szentmárton, Turbék, Vasvár) eredetlegendája is barokk forrásokhoz köthető (**B 4.2.**; **B 7.1–2.**; **B 8.1., 3.**; **B 9.2.**; **B 13–15., 17.**; **B 20.1.**), ami persze nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy esetenként az adott helyen korábbi kultikus tisztelet is létezhetett. A már Tüskés Gábor által is kihangsúlyozott tematikus „csomópontok” (török kor, protestánsok, pestis) mellett egy narratív

motívum kiemelkedő barokk jelenléte is szembetűnő, ugyanis a kegykép könyvezéséről szóló 25 lokális legendahagyomány közül 18 (tehát azok kétharmada) szintén barokk eredetű. Mindazonáltal a vonatkozó motívumok többsége nem az: míg a 17–18. századi adatok szinte kivétel nélkül a különféle egyházi feljegyzésekből (mirákulumos könyvek, historia domusok, tanúkihallgatási jegyzőkönyvek) származnak, a 19. századtól a mind inkább professzionálissá váló folklórgyűjtések földrajzi és tematikai vonatkozásban egyaránt e szakrális jellegű adatok nagyságrendi növekedését hozták magukkal. De még ha csak a fő mirákulum-együtteseket is tekintjük, szembetűnő, hogy Boldogasszony, Szent Antal és Máriaradna csodatörténeteinek regisztere mellett a 19. században további hat elbeszélés-gyűjtemény (Makkosmária, Máriapócs, Máriaradna, Máriaremete, Szeged-Alsóváros, Vác-Hétkápolna) tűnik fel (2. kép),⁵ a szórványos adatok tömegéről már nem is beszélve. 120 kép több ezer mondaszöve-

2. kép A máriaradnai kegykép.

⁵ E kép és a tanulmányban közölt képsorozat a máriaradnai mirákulumos könyv (VILÁGOS BERKES-HEGY, 1796) illusztrációja.

gének részletekbe menő áttekintése természetesen nem lehetséges egy rövid tanulmány keretében, ezért a továbbiakban elsősorban azok tipológiai változosságát és látens rendszerét kívánjuk érzékeltetni.

Mint arra Tüskés Gábor is felhívta a figyelmet, a kegyhelyekhez fűződő legendaanyag jellege és összetétele folyamatos változást mutat az évezredek folyamán. A középkorban domináns motívumok (például helymutató állatok) helyébe a barokk időkben a csodás megtalálás és a Loretó-kultuszban gyökerező égi szállítás motívuma lépett, s az oltáriszentség megszenteltetésének középkori legendatípusát is a jellegében hasonló kegykép megsértése motívum váltotta fel (AURENHAMMER, 1956, 36–39.). Meghatározó narratív motívumként a könnyező kegykép hagyománya is a 17–18. század fordulóján jelent meg, hogy aztán a 19. század második felétől fokozatosan a kegyhelyen tapasztalt jelenések és látomások csodái kerüljenek előtérbe (TÜSKÉS, 1993, 227.). Míg azonban a középkori és barokk kori legendamotívumok túlnyomórészt nemzetközileg ismert, vándorló kulturális javak (CHRISTIANSEN, 1958), az újabb kori és helyi keletkezésű tradíciók között a szájhagyományozódás törvényszerűségei (VOIGT, 1972, 211–237.) és a lokális sajátosságok által számos helyi fejlemény, folklorisztikai újdonság is megtalálható. A vallási néprajzi irodalomban, kivált a Mária-jelenések kapcsán gyakran említett „filiáció” esetenként a kegyképek csodáiról szóló mondahagyományban is felbukkan – vándorló szellemi javakról lévén szó, nem kizárólag a nagyobb kegyhely földrajzi közelségében, hanem akár több száz kilométer távolságra is.

Előre szükséges bocsátanunk, hogy a továbbiakban ismertetett és rendszerezett folklórszövegek (tehát a kegyképekről szóló mondák) valamelyest kiragadott példák annyiban, hogy integritásuk többnyire más helyi mondák társaságában érvényesül. Egy népszerű búcsújáróhely esetében ugyanis ritka az, hogy az ott őrzött/tisztelt kultusztárgyhoz mindössze egyetlen – mégoly fontos és központi jelentőségű – hagyomány (például könnyezés) társuljon, a jellemző ugyanis az, hogy a fő motívum kiegészül a népszerű kultusztárgy egyéb legendás hagyományaival, a kegyhely környezetének mondáival, a különféle folklorizálódott történeti hagyományokkal, egyes hiedelemtémák szerepeltetésével bezárólag. Másrészt a kegykép/kegyszobor pusztán egyetlen – igaz, rendkívül népszerű – mondatéma a vallásos tárgyú mondák regiszterében, hiszen e hatalmas hagyománykomplexum a kegyhelyek, templomok alapítási tradícióin át a vallásos jelleggel szinte kivétel nélkül áthatott bűn és bűnhődés típusú történetekig terjed. A szorosabban értelmezett legendák sorában pedig külön-külön is impozáns hagyománykörök képviselik az oltáriszentségről, keresztekről, harangokról, szentkutakról, csodás gyógyulásokról szóló mondákat, továbbá mindazon szakrális tárgyú elbeszéléseket, melyek a jelenésekről, látomásokról, angyalokról, szentekről, szentembe-

rekről, valamint mágikus erejű papokról szólnak. E felsorolt témák majd mind-egyikének van lokális adaptációja, valamely kegyhelyhez történő kapcsolódása, a kegyhelyen őrzött kultusztárgyig bezárólag. Egy tudományos rendszerezésnek persze nem lehet feladata egy ilyen kapcsolatháló részletes bemutatása, a motívumelemzés határai ugyanis természetesen gátat szabnak annak. Ugyanakkor pedig az is tény, hogy ez idáig alig íródott még valamely kegyhely legenda-köréről átfogó igényű, széleskörű gyűjtésen alapuló szakmunka.⁶

A kegyhelyekről szóló magyar mondahagyomány az áttekintett szövegbázis alapján három fő részre tagolódik. A legtöbb kegykép esetében hangsúlyosan jelenik meg az eredethagyomány (értelemszerűen, hiszen annak szakrális különlegességét gyakran e történet/történetek által legitimálják), ám legalább annyira fontos a képhez fűződő csoda vagy csodák sorozata, harmadrészt pedig a kép „társadalmi haszna”, azaz konkrét csodatévői mivolta. Egy széles körben is ismert, sőt nevezetes kegykép esetében mindhárom réteg jelen van, ám hogy milyen arányban, az sokszor külső hatásoktól is befolyásolt, illetve koronként is változhat.

A kegykép eredetéről szóló mondák sajátossága, hogy rendszerint a mirákulum feljegyzéseknél és a folklórgyűjtéseknél korábbi időkre nyúlnak vissza (3. kép), s közös vonásuk, hogy a kultusz régiségét és helyi szakrális gyökereit reprezentálják. Jó példa erre a csodatévő Mária-szobráról nevezetes Csíksomlyó, ahol a kegytemplomba is bevitt pogány szent kövek, valamint egy 15. századi pápai bulla híradása jelzi a valóban létezett korábbi szakrális tradíciókat. Mint arra Tüskés Gábor a barokk kori példák alapján felhívta a figyelmet, voltaképpen minden kegyhely esetében szükséges lenne az adott helyre vonatkozó eredethagyomány filológiai-folklorisztikai vizsgálata, „az egymás mellett élő legendaváltozatok és a különböző legendamotívumok, a vándormotívumok és az egyes képtípusok összekapcsolódásának és a motívum-felhalmozás törvényszerűségeinek értelmezése, valamint a legendafejlődés folyamatának nyomon követése”. Azonban mint írja, mindez meglehetősen nehéz feladat, mert a források „egy írásban rögzített, megszerkesztett, egyházi formáláson átment, kész kompozícióba ágyazva állítják elénk a történeti eseményeket és a legendamotívumokat” (TÜSKÉS, 1993, 31., 220.). A 19–21. századi folklórgyűjtések esetében e kapcsolatháló felfejtése, részekre és periódusokra bontása még annyival nehezebb is, hogy az írásos fogódzók hiányában konkrét támpontot többnyire csak a folklór analógiák, illetve az elbeszélő esetleges kommentárjai adhatnak.

⁶ A ritka kivételek: PÁSZTOR, 1943; BARNÁ, 1986; MÓD – SIMON, 2005, 2008. E sorok írója a csíksomlyói kegyhely legendakörét dolgozta fel önálló tanulmány formájában, amely elhangzott a 7. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszuson (Kolozsvar, 2011), valamint az ISFNR 2015-ös ankarai tanácskozásán (megjelenés alatt).

3. kép Vrichnossa György megvásárolja a Skapuláres Szűzanya képét.

A kegykép eredetéről szóló mondákat a magyar folklórbán nagyfokú variabilitás jellemzi. Egy viszonylag szűkebb szövegcsoport a kép transzcendentális eredetét hangsúlyozza ki: az az égből száll alá (**B 1.**), egy Barkára utaló abaúji variáns szerint egy kis felhőcskén (**B 1.1.**). Az égből alászálló kegykép hagyományát a felföldi Barka, valamint Máriapócs és az erdélyi Füzesmikola kapcsán egyaránt kihangsúlyozták a 20. századi adatközlők; e narratív hagyomány írott nyomairól nem tudunk, ellenben folklóranalógiája feltűnik számos kegyszoborral összefüggésben – a csiksomlyói adatok már Losteiner Leonárd rendi krónikás 18. század végi feljegyzései között is szerepelnek (ORBÁN, 1869, II, 15.).

A transzcendens elem szerepeltetése gyakoribb közvetett formában az elemzett eredethagyományokban: a kegykép isteni rendelésből, álombeli sugallat következtében kerül jelenlegi helyére. A vonatkozó példák alapján e típus elsősorban a felföldi tájakhoz, s azon belül is a barkai kegytemplom és a váci Hétkápolna Mária-képéhez köthető (**B 3.2–4.**). Az álombeli látomás számos folklórszöveg esetében kiegészül a fogadalom motívumával: betegségből való

felépülés érdekében, gyógyulás, pestistől, ellenségtől, vadállatoktól történő megmenekülés öröme, egyéb imameghallgatás emlékére hozza települése templomába, festeti meg hálából egy hívő ember Szűz Mária képét, amely aztán csodákkal lesz teljes (B 4.1–7.). Mint azt barokk kori példák is mutatják, olykor a kegykép pusztá megtalálása is elindítója lehet a kultusznak: a homokkomáromi kegyképre a templom alapjainak az ásása közben lelnek rá (B 7.1.), az esztergomi Mária-képet pedig egy régi, elpusztult templom romjainak az ásása közben találják meg (B 7.2.) – akárcsak a máriabesnyői kegyhely (és kegyszobor) esetében (JORDÁNSZKY, 1836, 54.). Még szemléletesebbnek hat a földből kiszántott kegykép motívuma (B 7.3.), kihangsúlyozva azt, hogy a képet a tavaszi szántás alkalmával, mindenfajta sérülés nélkül az eke fordította ki a földből. Hogy népszerű mondamotívumról van szó, azt annak elterjedtségére és kegyszobrokkal kapcsolatos analógiái is igazolják.

Középkori tradíciók látens továbbélését sejteti az állatok által megtalált kegykép hagyománya (B 7.4.1–4.). E költői szépségű legendavariánsok sorában szó esik a földben/vízben rejtőző kegytárgy előtt letérdepelő lóról, ökörről, valamint a kegykép megtalálásában az állatok aktív részvételéről: egy bika/a vezérkos/ökör kaparja ki, a legelőn delelő konda túrja ki azt a földből. E típus legismertebbé vált helyi adaptációja a Csöpörke-tóban talált szegedi „Fekete Mária” mondája, mely képet a helyi hagyomány szerint egy itató török katona lovának a patája rántotta ki épségben a tó iszapos medréből (B 8.1.). Forrás mélyén talált/ott tündöklő kegyképről számos nevezetes szentkúttal összefüggésben (Máriakálnok, Vasvár) is említés tételik (B 8.2–3.), két földrajzilag távoli előfordulásban (Dráva mente, Garam mente) pedig a megáradt folyó által a faluig sodort, és a település határában partra vetett szentképről beszéltek a 20. század második felében a helybeli adatközlők (B 8.4.).

További adatok a magyar fakultusz részeként említenek kegyképeket, alapítási hagyományként olyan formában, hogy egy fa odvában, egy terebélyes fa lombjai között, a fa törzséből csodás módon előtűnve, a kivágott fa tuskóján, egy bokor alatt találnak rá az arra járó emberek (B 9.1–6.). Az odvas fa motívuma többnyire összekapcsolódik azzal a folklórelemmel, miszerint a képet az ellenség (törökök, protestánsok) elől rejtették oda valaha (B 17.).

A legkorábról ismert eredethagyomány a máriacelli képpel kapcsolatos. A szakirodalomban „Kincstári Madonna” néven emlegetett kegykép Nagy Lajos adományaként került Máriacellbe, és odakerülését Esterházy Pál herceg a világ nevezetes Mária-képeinek sorában a következőképpen örökítette meg: „Történik azért egykor, hogy az Tatárok Moldvában bé-csapván, Erdélyben is bé-jönnének, az holott nagy égetést és pusztitást tévén, számtalan sok Keresztyénséget vesztenének-el. Mire nézve azon dicsőséges Király, hirtelen nem

tehetvén nagyobb Tábornak szerét, Husz Ezer Embernél, holott az Pogányság Nyolczvan Ezernél is több volna, bizván Istenében bátran eleibe álla az ellenségnek. Midőn pedig az két Tábor egymáshoz messze volna, az Fő Tisztek eleiben menvén az Királynak, nem javallák az ellenséggel való ütközetet, látván az Pogányságnak sokaságát, kire nézve étczaki idő lévén, az Király gondolkodásra vévén az dolgot: Azonban az minémű igen szép Boldogságos Szűz Képét hordozta vala mindenütt magával, az előtt le-térdepelvén Sátorában, alázatosan könyörge az Istennek, és az Boldogságos Szűznek, méltóztatnék az Kereszténségre kegyes szemeit vetni, és ellenségit meg-szégyeníteni. Azonban sok szép imádsági után, mély álomban elvén, imé a' nagy irgalmu Isten bizonyosan győzedelmet ád az Kereszténységnek; kinek nagyobb bizonságára azon asztalon lévő képet, az Királynak mellyére tévé, parancsolván, hogy Czelben Stiriában levő Kápolnáját az győzedelem után megöregbitcse” (ESTERHÁZY, 1696, 144–145.). Esterházy forrását nem ismerjük, ám ez irányú értesüléseit nagy valószínűséggel vagy a korabeli szájhagyományból, vagy valamely elkallódott középkori forrásból meríthette – a kultúrtörténeti analógiák (Szent István Kisebbik legendája, Névtelen Minorita krónikája stb.) legalábbis erre utalnak. E Nagy Lajos királyhoz társított történet egyébként maga is típus: a Zoborvidékről, a Dél-Alföldről és a Székelyföldről is fennmaradtak adatok a győztes csata örömeire hálából adományozott Mária-képre vonatkozóan (**B 13.**).

Nagy Lajos látomásával analóg példa a csodás jelenés emlékére festetett kegykép hagyománya (**B 14.**). Legkorábbi említése a 18. század közepén feljegyzett Fejér megyei mirákulum, s a vonatkozó adatok egészen napjainkig ívelnek, utalhatunk a 21. század első évtizedében regisztrált szőkefalvi Mária-jelenések példájára.

Nagy változatosságot mutatnak a kegykép külföldi eredetéről, külhoni származási helyéről szóló adatok (**B 18.**). A barkai kegyképen és a vezeklésül hozott (**B 20.3.**) homoródkarácsonyfalvi „Kalapos Madonnán” kívül e tradíció ismert többek között a krisztinavárosi (Buda) és a kismartoni Mária-képről is (**B 18.**). A kistapolcsányi „Skapuláris Szűzanya” kegyképét zoborvidéki hagyomány szerint egy környékbeli nemesasszony fogadalomból hozta a Szentföldről (**B 18.2.**). Az első feljegyzők szerint Szűz Mária győri kegyképét egy ír püspök hozta magával hazájából a 17. század közepén ott tomboló katolikus-üldözések idején (**B 18.3.**), és az eredetével függ össze, hogy 1697-ben éppen Írország védőszentjének, Szent Patriknak az ünnepén tapasztalták a kép első csodáját, amikor vérrel verítkezett (BARNÁ, 1988, 352.). A recens folklórt tükröző barkai mondaváltozatok a kegykép hazahozatalának a folyamatáról is megemlékeznek: bibliai reminiscenciákra utal, miszerint a képet hozó férfi 40 napig/4 hónapig/40 évig vándorolt, és gyalogos zarándoklata során össze-

sen 3/40 pár lábbelit koptatott el, míg végre hazaérkezett (**B 18.2.1–2.**). Az említett eredethagyományokban – tartalmi jegyeiből adódóan – meghatározó a csodás/történelmi esemény lokalizálása, amely azonban nem csupán műfaji (mondai) sajátosság, hanem valamelyest több is annál: a kultuszhely szakrális súlyát kidomborító, azt megalapozó narratívum (BRÜCKNER, 1979a, 89–91.).

A természetfeletti (isteni) erő közvetlen megnyilvánulását legszemléletesebben mindazon mondák érzékeltetik a kegyhelyekről szóló hagyománykörben, melyek magára a csodás képmásra reflektálnak, a képpel magával történt csodát, a kép emberi tapasztalattal nem értelmezhető különleges voltát hangsúlyozzák ki. A kimagaslóan legelterjedtebb ilyen hagyomány a kegykép könnyezéséhez fűződik (**B 21.**).⁷ A nyugati határszéltől Erdélyig összesen 25 Mária-képhez társul ez a tradíció, melyeknek döntő hányada (16 kép esetében) 17–18. századi, jelezve, hogy kivált a barokk lelkiség körében volt népszerű motívum. A jelzett időszakban több olyan kegyhely is létesült a történelmi Magyarországon, ahol a kultusz közvetlen kiváltója volt e csoda. Közülük is legnevezetesebbé Máriapócs vált, ahol nem csupán az eredeti kép, hanem Bécsbe vitelét követően annak másolata is hullatott könnyeket a feljegyzések szerint (BARNA, 1988, 349.). A motívum elterjedését elősegítette, hogy a csodáról szóló híreket különféle szimbolikus értelmezések kísérték, melyek a 17–18. század fordulójának zaklatott történelmi eseményeivel (törökellenes felszabadító háborúk, Rákóczi-szabadságharc, pestis) hozták összefüggése – azok előjeleként, illetve utólagos igazolásaként, magyarázataként – a csodát. Így például a máriapócsi kegykép (1696) és a győri Mária-kép könnyezését a győzelemmel végződő zentai csata, a nagyszombati kép könnyezését (1683) pedig az ugyancsak győzelmes párkányi ütközetre vonatkoztatták. Az erdélyi (mezőségi) Füzesmikolán e csoda híre (1699) egy félreeső fekvésű, jelentéktelen románok lakta falut emelt ki az ismeretlenségből, máig népszerű búcsújáróhellyé téve azt. A csoda különleges voltát tovább erősítették azon hagyományok, melyek nem csupán a Mária-kép könnyezéséről, hanem Szűz Mária véres könnyeiről is említést tettek (**B 21.1.**) – két 21. századi gyűjtésen kívül e motívum is a barokk kori kultikus tradíciók része (a győri, a szentantali, a sajópálfalvi és a klockocskói kegykép kapcsán említik a korabeli források).

Hasonlóképpen főként a barokk kor sajátja az a fentiekkel rokon motívum, miszerint a kegyképen (Szűz Mária, illetve Jézus Krisztus arcán) verejtékcseppeket véltek felfedezni (**B 22.**). A transzcendens eredetűnek tekintett jelenség értelmezését a kortársak a könnyezés-hagyományhoz hasonlóan szimbolikus-allegorikus keretbe ágyazták: a nagyszombati Mária-kép izzadását az 1708-ban kitört

⁷ A motívum nemzetközi katalógusszáma: Mot. F991.4. A kegykép könnyezése önálló típusként szerepel az európai exemplumok katalógusában is: Tubach 4695.

pestisjárványra, a brassó-bolgárszegi kép vérrel verejtékezését a kuruc felkelésre, az alsóilosvai Jézus-kép verejtékcseppjeit a hamarosan bekövetkező 1717. évi tatár betörésre vonatkoztatták. A sajópálfalvi hagyomány (Hodermárszky József János püspöki helytartó levele) azt is kiemeli, hogy a véres verejtékcseppet nem volt lehetséges letörölni, mert azok újra és újra kiütözköztek Szűz Mária homlokán (**B 22.1.**). A vér motívuma része azon szórványosan felbukkanó mondáknak is (főként Makkosmária és Máriapócs kapcsán), miszerint a Mária-kép (rendszerint valamely ellenséges behatás – kődobás, ostorcsapás stb. – következtében) vérzett (**B 23.**).

Kegyképek, kegyzobrok kapcsán egyaránt széleskörűen elterjedt hagyománynak számít a kegytárgy önkéntes vándorlásáról szóló monda (**B 25.**). E narratívum központi motívuma a német mondaanyagnak is része (KRISS, 1933, 60.), és egyik lehetséges forrása a vándorló templomokról szóló loretoi legenda, amelynek mintegy tucatnyi magyarországi redakciója ismert (LUKÁCS, 1997). Az e hagyománykörön belül legnevezetesebb andocsi és búcsúszentlászlói eredetmondáknak az ottani kegyzobor új helyre kerülése is része. A vándorló kegyképek kapcsán valamelyest másról van szó: e csodatörténetek nem említik a képet őrző szent épület helyváltoztatását, mindössze azt tartalmazzák, hogy a kegykép a hívek eredeti szándéka ellenére a maga választotta helyre száll, mígnem az emberek belenyugodva az égiek akaratába, azon a helyen tisztelik a továbbiakban a kultusztárgyat/ott építik fel az otthonául szolgáló templomot. E monda kivált a Buda környéki sváb telepések körében vált népszerűvé (Máriaremete, Makkosmária, Solymár, Csobánka), a számos felföldi redakció közül pedig legfőképpen a barkai kegyhely példája emelendő ki, ahol az a kép eredetmondája mellett a legnépszerűbb helyi epikum. E típus már Szendrey Zsigmond klasszifikációs tervezetében is szerepel (SZENDREY, 1922, 59.), a készülő magyar történeti mondák katalógusa pedig 17 helyi redakcióját tartja számon a magyar nyelvterületről.

Hasonlóképpen népes előfordulással bír a kegykép elpusztíthatatlanságát megörökítő hagyomány. E monda legnépszerűbb altípusa a váratlanul kitörő tűzvészben/az ellenség által felgyújtott templomban csodás módon épségben megmaradó kegyképről szól (**B 27.1.**), s az előző típussal ellentétben, amelynek egyetlen barokk kori említését sem sikerült regisztrálni, ez utóbbi tradíció már a 17. század végétől adatolható.⁸ E narratívátípus egyik jellemző variánsában a katolikus hit ellenségei (törökök/husziták/protestánsok) a sötét oldal aktív szereplői: el akarják égetni a kegyképet, ám hiába dobják azt máglyára, a tűz érintetlenül hagyja. A tűzben épen maradás motívuma számos kegykép egyedüli folklórhagyománya, ám még a kiterjedt hagyománykörrel rendelkező

⁸ E narratívum előfordulása a nemzetközi regiszterben: Tubach 2039.

képek esetében is (például Nagyszombat, Boldogasszony, Szeged-Alsóváros, Máriaradna) egyike a kultikus emlékezet központi elemeinek (4. kép).

4. kép A törökök által okozott tűzvészben a kegykép épségben marad.

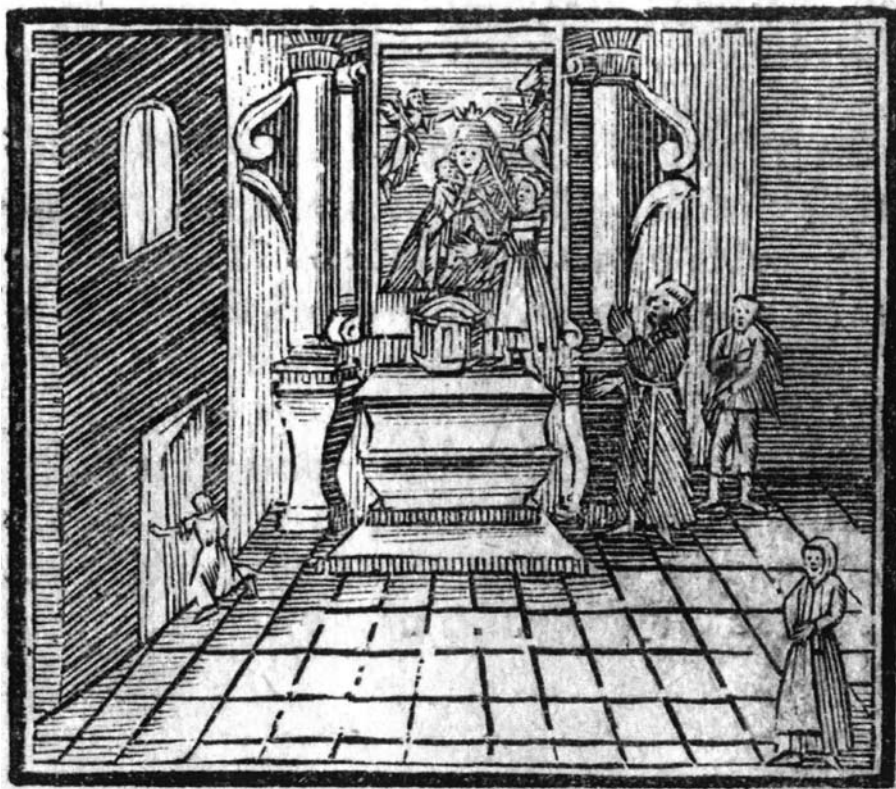
Barokk kori eredetre tekinthet vissza a levegőben lebegő kegykép⁹ mondája is (B 29.), amely többnyire a felszabadító háborúk törökkel vívott győztes csatáihoz kapcsolódik. A kegykép ellenséges sereg feletti feltűnése és közvetett beavatkozása az ütközet kimenetelébe a különféle középkori patrocínium-csodák plasztikus továbbélése. A kegytárgy palládium volta e barokk kori mondákban ugyanazt a szerepet tölti be, mint a szentek ereklyéi a korábbi századok esetében, vagy mint a Krisztus hiteles arcképét őrző mandülion, amelyről azt tartották, hogy megmentette a szíriai Edessza városát a perzsáktól. A magyar kultúrhagyományban – védőszenti szerepkörben – a holtából visszatérő Szent László égi feltűnése vált e monda „őstípusává”, amely a korabeli feljegyzések

⁹ A motívum nemzetközi jelzete: Mot. D2163.3., Mot. V263.

szerint (Névtelen Minorita, Janus Pannonius) a 14–16. században Nagyváradon és környékén a helyi folklór és kultikus tradíciók integráns részének számított (MAGYAR, 1998a, 45–50.; 1998b). A hadi győzelemhez segítő kegykép mondavariánsa a barokk időkben a szeged-alsóvárosi „Fekete Mária”, valamint a péterváradi „Havi Boldogasszony” kegyképéhez is hozzátapadt (a zentai, illetve a péterváradi ütközet kapcsán), sőt egy 18. század második feléből származó mirákulum visszavetített adata szerint e csoda Buda 1686. évi visszafoglalásakor is megtörtént, amikor az ostromló keresztény seregek fölött tűnt fel a levegőben lebegve Szűz Mária makkosmáriai képe.

Számos hagyomány – a könnyezéshez, verejtékezéshez hasonlóan – a meg-elevenedő, emberként viselkedő kegykép csodáját tartalmazza. E mondák sorában szó esik Szűz Mária templomban megmozduló (**B 30.**), az oltáron/a képesfán megszólaló (**B 31.**) kegyképéről, továbbá a képen ábrázolt isteni személy változó arckifejezéseiről (**B 32.1–3.**): Mária elmosolyodik, ha hithű ember járul elébe, ellenben az arca elsötétül, szomorúvá válik, ha bűnös ember lép a templomba. Egy további – több helyről is feljegyzett – monda szerint a kép olykor mennyei fényességben tündöklök (**B 34.**), hasonlóképpen a szentéletrajzok rokon csodáihoz. Viszonylag ritka az a mára folklór reliktumnak számító monda, amely a kegykép lemásolhatatlanságáról ejt szót (**B 36.**). E hagyomány, noha sokban emlékeztet a kegyszobor arcán ejtett sérülés kijavíthatatlanságának csiksomlyói motívumára, már inkább tabumondának tekinthető: csakis a katolikus hitre áttért, illetve a munkához alázatos lélekkel hozzáfogó festő méltó arra, hogy a Szűzanyát megörökítse.

E motívum átvezet a bűn és bűnhődés témakörébe, amelyben a kegykép megsértőinek isteni büntetéséről is csodatörténetek (5. *kép*), folklórszövegek sora szól. Az isteni személy, illetve képmásának megsértése (a büntetés motívuma nélkül) rendszerint a kegyképen látható sérülés magyarázatául is szolgál, többnyire olyan formában, hogy a kép egy uradalmi kocsis/gögös földesúr/álmából felriadó pásztor ostoressapásának a nyomát viseli magán (**B 38.1.**). Különösen figyelemre méltóak a máriapócsi kegyképre vonatkozó bodrogszenti, Ondava menti adatok, melyek arról szólnak, hogy a galamb képében megjelenő Szűzanya e sértés következtében repült át Máriapócsra, s létesült ott a kegyhelye (az eredetileg kiszemelt Bodrogszentmária helyett). A homokkomáromi kegykép nyakán látható sérülésnyomok a helyi monda szerint a kép megtalálásával függnek össze: a templom alapjainak ásása közben az ásó éle sértette fel (**B 38.2.**), míg szórványos adatok a sérülés csodás begyógyulásáról adnak hírt (**B 38.3.**). A különféle kultusztárgyak elrablása, bántalmazása, megszenteltetésének a róluk szóló történeti mondák visszatérő eleme (SZENDREY, 1922, 59.; AURENHAMMER, 1956, 36–39.; HERMAN, 1974; TÜSKÉS, 1993, 33.; BÁLINT – BAR-

5. kép A Szűz Mária ékszereit ellopni próbáló román leány hozzáragad a kegyképhez.

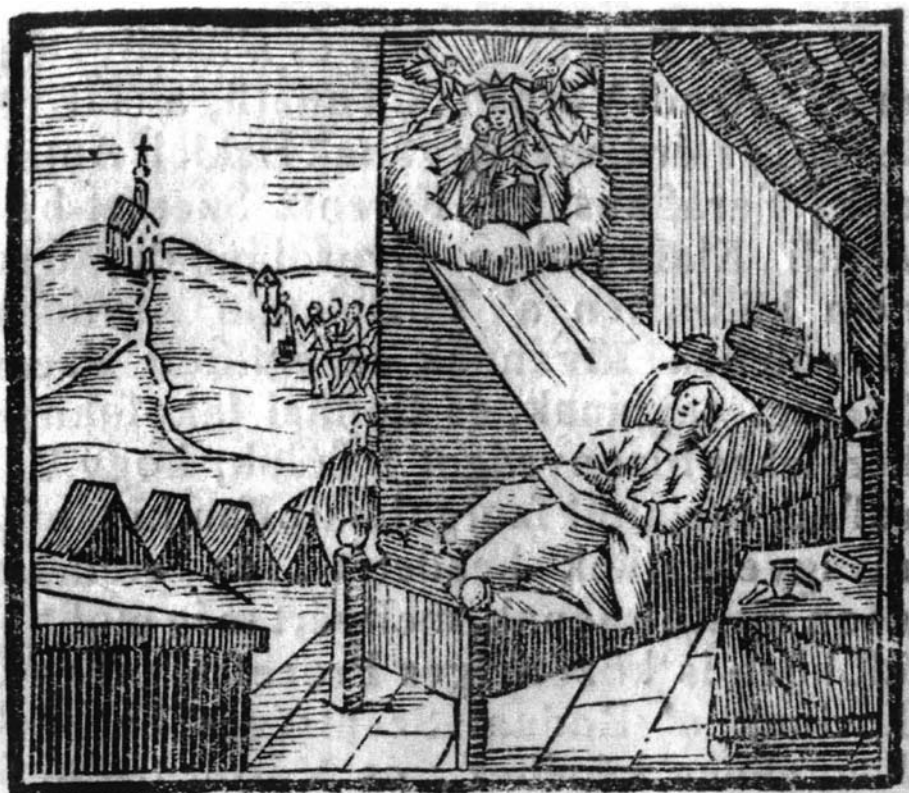
NA, 1994, 260–261.), és műfajilag az oltáriszentség megszenteltetéséről szóló mirákulumoktól (TUBACH, 1969, 211–212.) a protestáns exemplumokig terjed (DÖMÖTÖR, 1992, 76.).

A kegyképekről szóló mondahagyomány harmadik nagy tematikus csoportja a csodás kegykép csodatévő, segítő funkcióját állítja előtérbe. Számbelileg messzemenően ez a legnagyobb szövegtörzs a hagyománykörön belül, köszönhetően a számos kegyhely esetében igen részletes tanúkihallgatási jegyzőkönyveknek és mirákulum gyűjteményeknek, másrészt ama ténynek, hogy ez utóbbi csoport esetében a lehetséges csoda nem csupán a kegyképhez járuló hívek hitét és képzeletvilágát érintette meg, hanem többnyire személyes sorsukat is meghatározó módon befolyásolta.

E hagyományok sorában túlnyomórészt a kegyképnek tulajdonított csodás gyógyulásokról esik szó (B 41.).¹⁰ Egy-egy nevezetes gyógyulás ritka eset-

¹⁰ A motívum nemzetközi előfordulásai: Mot. D2161.5.2.; Mot. D2161.5.2.1.; Mot. V256.2.; Mot. V 268.5.

ben a kultuszhely búcsújáróhellyé válásához is elvezethetett (KRETZENBACHER, 1977b, 6.), többnyire azonban már a létező szakrális aura hatása érhető tetten a csodás gyógyulást megörökítő történetekben (6. kép). E műfajilag mondának

6. kép Bruner Annának látomás formájában megjelenik a máriaradnai Szűzanya.
(A máriaradnai zarándoklatok kezdete.)

minősülő mirákulum szövegek a 17. század közepétől napjainkig folyamatosan és kimutathatóan részét képezik a helyi szakrális tradícióknak, s noha a legtöbb ilyen eset barokk kori (Boldogasszonyról 152, Szentantálról 25, Solymárról 11, Máriaradnáról 62 ilyen feljegyzés ismert), figyelmet érdemlő, hogy e csodafeljegyzések közül mindössze 6 kegyhely és regiszter 17–18. századi, a túlnyomó többség (további 23 kegykép esetében) 19–20. századi, sőt kortárs gyűjtések is szép számmal vannak közöttük, azaz a kép gyógyító erejébe vetett hit nem korszakfüggő, többnyire kontinuuus.

A csodás gyógyulások eseteit – főként a 17–19. századi mirákulum szövegekben – nagy számban egészítik ki a különféle egyéb imameghallgatásokról

szóló történetek (B 42.). E feljegyzések szerint a kegykép kegyelemközvetítő erejének tulajdonítanak a hozzá fohászzkodó hívek csatagyőzelmet (B 42.6.), fogságból, rablóktól, farkasoktól történő megmenekülést (B 42.7–11.), az ártatlanság napvilágra kerülését (B 42.8.), az ördög által megszállt ember megszabadulását (B 42.5.), a rontás és kísértés megszűnését (B 42.20–21.), a bal eset szerencsés végkimenetelét, valamint a fenyegető életveszély elhárulását (B 42.12–18.), sőt még a személyes boldogulás elősegítését is (B 42.23–24.). Valamelyest külön csoportot alkotnak e hagyománykörön belül a közösségi imameghallgatás esetei: a halászok a kegyképhez fohászzkodva vészlik át a tóra lecsapó vihart (B 42.3.), a város népe pedig hasonlóképpen egy nevezetes Mária-képnek téve fogadalmat menekül meg a vidéken pusztító pestisjárványtól, illetve a hirtelen kitört tűzvész továbbterjedésétől (B 42.1–2.).

A kegyképekről szóló mondák többsége egyetlen típus/narratív motívum köré szerveződik, számos esetben azonban többtagú motívumkapcsolat is megfigyelhető, illetve a különféle típusok láncolata alkotja (akár egyazon elbeszélés keretében is) a kegykép helyi mondakörét.¹¹ Tüskés Gábor a barokk kori mirákulumokat áttekintve összesen harminc olyan motívumot talált, melyek egy-nél több alkalommal fordulva elő a korabeli feljegyzésekben, a csodatörténetek szervezőelemeivé váltak (TÜSKÉS, 1993, 33.). Ha e regiszter adatbázisát időben a recens folklórgyűjtésekig kiterjesztjük, a fenti szám sokszorosát kapjuk, természetes kapcsolódásokkal más témacsoportok, alműfajok, műfajok irányába is. A szövetségsszerveződés sokszínűsége kivált egy-egy – nevezetes kegyképet birtokló – kegyhely hagyománykörének egészét áttekintve válik szemléletessé.

E jelenségre érvényes példa Észak-Erdély legnevezetesebb szakrális helyszíne, Füzesmikola, mely kegyhelyet a történelmi távlat és recens adatok sokasága egyaránt jellemzi. A füzesmikolai kegykép, illetve az ortodox (volt görög katolikus) templom legendái az utóbbi két-három évszázad folyamán a környékbeli reformátusok körében is meghallgatásra és befogadásra leltek, s az erdélyi román folklórhoz hasonlóan a magyar népi műveltségben is mondakörre terebélyesedtek.

Füzesmikola a 18. századtól lett búcsújáró hely, miután egy ott gyakorlatozó osztrák katona 1699-ben könnyezni látta az egyik környékbeli pópa/ruszin vándorfestő által fatáblára festett Mária-képet. A csodás könnyezés helyszínét, a füzesmikolai görög katolikus fatemplom búcsúút (augusztus 27. és szeptember 20. – a régi görög naptár szerinti Nagy- és Kisboldogasszony napokon) az Északnyugat-Mezőség református és római katolikus lakói a történelmi adatok szerint már a 18–19. században is felkeresték (Kós, 1994, 200.), s az akkulturáció erősödésével számuk még nőtt is az 1918-as impériumváltást kö-

¹¹ Vö.: SZENDREY, 1922, 61.

vető időkben. A kegykép és a kegyhely helyi népszerűségét az sem csökkentette, hogy Füzesmikolán mindössze a kép másolata látható, mert az eredetit az egyházi hatóság csakhamar Kolozsvárra vitette, és a jezsuiták gondjaira bízta, akiknek templomában jelenleg is ott látható (BÁLINT – BARNA, 1994, 333.).

A füzesmikolai kegyhely mezőségi legendaköre méltó párja a még nevezetesebb magyar kegyhelyekének. Csíksomlyó, Máriaradna, Máripócs, Szeged-Alsóváros, Mátraverebély-Szentkút, Sümeg, Máriavölgy, Andocs és több más felföldi és dunántúli búcsújáró helyhez hasonlóan a narratív hagyományok nem korlátozódnak csupán a szakrális hírnevet megalapozó csodára, illetve néhány csodás gyógyulásra, hanem az évek-évszázadok során újabb és újabb imameghallgatások esetei, valamint csodatörténetek tapadtak hozzá, váltak részévé népi hagyománykörének. E mirákulumok sorában a Mária-ikon csodás könnyezése már nem is leghangsúlyosabb elem, hiszen a kép eredetére legalább akkora figyelem vetül: többek szerint az égből szállt alá a későbbi templom helyére, s a kegyhely kiépülésével függ össze a vándorló kegykép közkeletű legendamotívuma, azaz hogy a templomépítők szándéka ellenére a kép mindig visszatért a maga választotta helyre. E motívum a templomhelyet kijelölő cövek kapcsán is részévé vált a füzesmikolai legendakörnek. A helyi szakrális hagyomány újabb rétegeként, adatközlőink közül többen Szűz Mária füzesmikolai személyes megjelenéséről is tudni véltek, csodás gyógyulások eseteiről viszont a magyarok körében alig értesültünk, vélhetőleg azért nem, mert azok – akárcsak a mezőségi román néphitben – egy a búcsújárárhely szomszédságában tevékenykedő vallási specialista, a bonci román pap hiedelemkörébe kerültek át (MAGYAR, 2012a, 281–285.).

Többször idézett monográfiájában már Tüskés Gábor is sajnálattal állapította meg, hogy a magyar kutatás a búcsújárárhelyek legendamotívumainak katalógusszerű összeállítását, e vallásos témájú mondák tipológiáját nélkülözi (TÜSKÉS, 1993, 31., 227.), s ugyanakkor abbéli kétségének is hangot adott, hogy a vonatkozó motívumok szövevényes kapcsolati hálójára és a különféle típuskombinációkra tekintettel egy ilyen tipológiai munkálat elvégzése egyáltalán lehetséges-e. A továbbiakban e sorok írója a tanulmányban taglalt mondacsoport rendszerbe foglalására tesz kísérletet. Mint azt már előljáróban is jeleztük, mindez – bár teljességre törekvő, rendkívül gazdag szövegbázis alapján készült el – csupán viszonylag kicsiny és kiragadott részlete a vallásos tárgyú történeti mondáknak, azonban a fő műfaji sajátosságokra, valamint a hagyománykör színességére, változatgazdagságára remélhetőleg e kiválasztott részlet is releváns és szemléletes példát szolgáltat.¹²

¹² Az alábbiakban közreadott típus- és motívumindex egy nagyobb, átfogó igényű mű, a magyar történeti és kultúrtörténeti témájú narratívumok tudományos rendszerezésének előtanul-

B 1–60. Kegyeképek mondái

B 1–20. A kegykép eredete

B 1. Az égből alászálló kegykép. A kegykép (a barkai/máriapócsi/füzesmikolai kegykép) az égből száll alá/esik le a későbbi kegyhely helyszínére (egy fára/ egy fa törzsére):

FF: Buzita – 2, Barka – 2 (EA 23999/64., 143., 197–198. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Buzita (Kmeczkó Mihály, 1991. 25.); Barka (Magyar Zoltán, 2001a. 582.).

AF: Fehértó (EA 8889/21. – Bárdosy János gy., 1960).

ER: Ördögösfüzes (Magyar Zoltán, 2011a. II. 62.; Uő, 2012a. 281.); Bálványosvárálja, Ördögösfüzes – 2 (MZA 91390., 91391., 96062. – Magyar Zoltán gy., 2011–212); Mocs, Nagydevecser, Pusztakamarás, Szék, Szépkenyereszentmárton (Magyar Zoltán, 2012a. 281–283.); Vice (Uo., 282. – Tomisa Ilona gy.).

B 1.1. A felhőn alászálló kegykép. Szűz Mária képe egy kis felhőcskén ereszkedik le a barkai kegytemplom melletti fára.

FF: Buzita (Kmeczkó Mihály, 1991. 25.).

B 3. Isteni rendelésből származó kegykép.

B 3.1. A mennyei levél. Egy tápéi asszony éjszakai álmából felszerkenve kimegy az udvarra, ahol egy levelet sodor elé a szél, melyen az áll, hogy a szeged-alsóvárosi Szűzanyának az az óhaja, hogy a képéről másolatot készítessen, és azt a helybeli templomban helyezze el. Az ájtatos asszony megfogadja a levélben foglaltakat és megfesteti a képet.

AF: Tápé (Bálint Sándor, 1971. 634.; Uő, 1980. 380.).

B 3.2. Szűz Mária meghagyása. Egy barkai hívő embernek álmában megjelenik Szűz Mária és arra utasítja, hogy zarándokoljon el Rómába/Loretóba, ott keresse meg/festesse meg a képét, majd pedig hozza haza a faluja templomába. / Szűz Mária arra utasít egy hívő embert, hogy a birtokában lévő képet ajándékozza a máriaradnai atyáknak. / Szűz Mária álmában megjelenik egy sarkadi

---

mánya és részlete. Mivel e készülő katalógusban a *Kegyeképek mondái* az MZ V. B. jelzet alatt fognak szerepelni, a fejezeti beosztást (a provizórikus típusszámokkal együtt) már e publikáció keretében is célszerűnek tartjuk feltüntetni. Továbbá itt tartjuk szükségesnek jelezni, hogy az itt közölt részlet formailag a készülő katalógus hivatkozási gyakorlatát követi.

lánynak, és megmutatja neki, hogy az ősök hová rejtették a Fekete-Körös mocsarai között a Nádi Boldogasszony kegyképét.

FF: Barka (EA 7750/64. – Bálint Sándor gy., 1940.; Bálint Sándor, 1977. II. 52.); Kassa, Buzita, Merény, Rimaszombat, Rakacaszend, Barka – 2 (EA 23999/65–75., 153., 194–198., 223–224. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Kiskovácsvágása – 2 (MZA 294., 96673. – Magyar Zoltán gy., 1996, 2002).

AF–ER: Újkígyós/Máriaradna (Harangozó Imre, 1990. 24.).

ER: Kárásztelek (MZA 98055. – Magyar Zoltán gy., 2013).

AF: Gyula (Barna Gábor, 1990. 77.).

B 3.2.1. A váci Hétkápolna kegyképe. Egy szegény asztalos a Pozsony melletti Máriavölgyből zarándoklati emlékül hazaviszi az ottani kegyszobor egy vászonra festett másolatát. Egy alkalommal, amikor súlyos betegként az otthonában tartott Mária-kép előtt imádkozik, elszenderedik, álmában szózatot hall, és azt az intést kapja a Szűzanyától, hogy a képet vigye ki a város határában fakadó forráshoz. Az asztalos felébredvén súlyos betegségéből kigyógyulva egészségesen száll le az ágyáról, és a képet saját maga viszi ki a hétkápolnai forrás mellé.

FF: Vác (Fellner Antal, 1882. 2–3.); Vác (Rosty Kálmán, 1888. 169–170.); Vác (Tragor Ignác, 1923. 95.; Uő, 1929. 9–10.); Vác (Paulovits Sándor, 1930. 60.); Vác (Szenhelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 123–124.); Vác (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 286.); Vác (Gál Péter József – Molnár V. József, 1999. 277.).

B 3.3. A megálmodott kegykép. Egy hívő ember/két ember azt álmodja, hogy zarándokoljon el Rómába, és onnét hozza el a saját falujába a Kármelhegyi Szűzanya festett képét, mert az oda kívánczik. Az illető megfogadja az álomban látottakat, megkeresi és hazaviszi a kegyképet.

FF: Buzita (EA 23999/64. – Kmeczkó Mihály gy., 1989), Kiskovácsvágása, Barka, Lucska (Magyar Zoltán, 2001a. 253., 581.); Kiskovácsvágása – 2 (Uő, 2004c. 113–114., 114–115.); Kiskovácsvágása (MZA 84381. – Magyar Zoltán gy., 2004); Barka (Kovács Attila, 2005. 66.); Reste (MZA 84574. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 222.).

B 3.4. A pápától kapott kegykép. Egy istenfélő lucskai férfi Szűz Mária intelme/álomlátása/beteg gyermeke gyógyulása végett elzarándokol Rómába, ám a keresett képet semelyik ottani templomban nem találja. A férfi a pápához fordul segítségért, aki az elmondottak alapján bevezeti őt a saját kápolnájába, ahol az

illető azonnal ráismer a keresett képre. A pápa csak nehéz szívvel válik meg tőle, mert ő is minden nap az előtt a Mária-kép előtt szokott imádkozni.

FF: Barka (EA 7750/64. – Bálint Sándor gy., 1940; Bálint Sándor, 1977. II. 52.); Kassa, Merény, Rakacaszend, Barka (EA 23999/65–75., 194–197. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Kiskovácsvágása – 2 (MZA 294., 96673. – Magyar Zoltán gy., 1996, 2002); Lucska (Magyar Zoltán, 2001a. 581.); Kiskovácsvágása (Uő, 2004c. 114–115.).

B 3.4.1. A kegykép jelzése. A lucskai zarándok azt kéri a pápától, hogy azt a képet adja neki a templomból, amelyik meg fog mozdulni, ha ő rámutat.

FF: Lucska (Magyar Zoltán, 2001a. 581.).

B 3.4.2. A pápa által megáldott kegykép. A pápa személyesen áldja meg/szenteli meg a Barkára küldött kegyképet.

FF: Rakacaszend, Barka (EA 23999/194–195., 195–196. – Kmeczkó Mihály gy., 1989).

B 4. A fogadalmi kegykép.

B 4.1. A megáldott fogadalmi kép. Egy férfi/egy asszony azt álmodja, hogy beteg gyermeke csak akkor fog meggyógyulni, ha az álomban látott Mária-képet/egy meghatározott szentképet megkeresi és a faluja templomába hazaviszi/ha az álomban látott Mária-képet megkeresi és előtte ájtatoskodik.

FF: Karancslapujtó (Hetény János, 2000a. 32., 45. – 1952); Barka–3, Buzita – 3, Debrőd, Karnó, Kassa, Rakacaszend (EA 23999/49–59., 64–75., 193–195., 198., 222., 224. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Barka (Kmeczkó Mihály, 1991. 25.); Barka (Kovács Attila, 2005. 66.); Reste, Komaróc (MZA 84574., 84575. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 222.).

B 4.2. Betegségből való felépülés érdekében megfestetett kegykép. Egy ercsi szőlőműves/egy grófnő/egy budakeszi/doborgazi parasztleány fogadalmat tesz, hogy ha a betegségéből felépül, Mária-képet festet/vásárol, és a kegyhelyen kifüggeszti.

DT: Ercsi (Tüskés Gábor, 1993. 223. – 1756–1762); Bodajk (Huszár Károly, 1859. 2–3.); Budakeszi (Schaefer Jakab, 1897. 18.); Bodajk (Paulovits Sándor, 1930. 8–9.); Budakeszi (Bonomi Jenő, 1939. 151.); Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 67–68. – 1930); Budakeszi (Szenhelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 26.).

FF: Imreg (MZA 97555. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

B 4.3. Betegségből való felépülés öröme megfestett kegykép. Egy budai polgár/egy pécsi polgárasszony/egy zempléni földesúr/stb. maga vagy gyermeke betegségből való felépülése öröme festeti/hozatja Szűz Mária képét, és azt faluja templomának az oltárán helyezi el.

DT: Solymár (Schaefer Jakab, 1897. 95.); Solymár (Paulovits Sándor, 1930. 47–48.); Solymár (Hufnagel Ferenc, 1934. 4.); Máriakéménd (Szenhelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 82–83.); Kürt (Liszka József, 2000. 58.); Máriakéménd (Pesti János szerk., 2002. 351.).

FF: Laborcrév*, Sztropkó (Zemplén vármegye és Sátoraljaújhely, 1905. 73., 167.).

B 4.4. Pestistől való megmenekülés öröme ajándékozott kegykép. Egy budai polgár fogadalmat tesz a dühöngő pestisjárvány elkerülése érdekében. Noha a járvány minden szomszédját elragadja, ő és családja életben marad. Hálából Itáliába zarándokol és a vigezzói kegykép másolatát hozza magával, amit a krisztinavárosi templomnak adományoz/hálából kápolnát épít és abban Szűz Mária képét helyezi el.

DT: Buda: Krisztinaváros (Jordánszky Elek, 1836. 33–34.); Buda: Krisztinaváros (Csodák könyve, 1859. 225–226.; Paulovits Sándor, 1930. 24–25.; Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 264.); Solymár (Barna Gábor, 1990. 139.).

B 4.7. Egyéb fogadalmi okokból megfestetett kegykép.

B 4.7.1. A szerencsés megmenekülés. Az ellenség ostromának elhárítása/a tavon tomboló viharból történő megmenekülés/farkasoktól való megmenekülés/baleset szerencsés elkerülése/rablók kezéből való kiszabadulás emlékére megfestetett kegykép.

DT: Kismarton (Schaefer Jakab, 1897. 52–53.); Feketeváros (Mohl Adolf, 1926. 143–148.);

Mosonmagyaróvár (Ruff Andor, 1928/1938. 117–118.); Piliscsév (Kövecses Varga Etelka, 2004. 19. – Mózer Márta gy.).

FF: Körmöcbánya (Versényi György, 1895. 128.); Körmöcbánya (EA 16019/5. – Lánzos Zoltán gy., 1977); Parád (EA 15193/18. – Kozéky László gy.).

B 4.7.2. Egyéb imameghallgatások. Ördögi kísértéstől/természetfeletti ártó erőktől történő megszabadulás emlékére fára függesztett Mária-képek eredete.

DT: Magyarpolány (S. Lackovits Emőke, 2007. 227.; Uő, 2008. 51.).

AF: Dusnok (Bárth János, 2005. 19. – 1769.).

B 4.8. Mária-jelenés emlékére kifüggesztett szentkép. A képet/kegyképet a Mária-jelenés helyszínén a jelenés emlékére függesztik ki egy fára.

FF: Nagymaros (MZA 90937. – Magyar Zoltán gy., 2005); Péterfala (Magyar Zoltán, 2006b. 114.); Nagyszalánc (MZA 84832. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Várhosszúrét (Magyar Zoltán, 2011c. 224.); Nagymaros (MZA 99183. – Magyar Zoltán gy., 2013).

AF: Temesvár (Márki Sándor, 1913. 483.).

B 7. Földből előkerülő kegykép.

B 7.1. A földből kiásott Mária-kép (A homokkomáromi kegykép eredete).

A hívek a templom alapjainak az ásása/kőfejtés közben találnak rá a föld mélyén rejtőző kegyképre.

DT: Homokkomárom (Tüskés Gábor–Knapp Éva, 1982. 270., 272–273. – 1751); Homokkomárom (Tüskés Gábor, 1993. 225. – 1760); Homokkomárom (<http://www.nti.btk.mta.hu/kapcsolathalo/index.php/homokkomárom>; MZA 102017. – Sándor Ildikó gy., 1995); Homokkomárom (Sándor Ildikó, 1999. 478.); Homokkomárom (MZA 50646. – Magyar Zoltán gy., 2006); Nemeskosút (MZA 90658. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

AF: Rigósfürdő* (Temes vármegye és Temesvár, 1914. 93.); Máriabesnyő (Gyömbér András, 1899.).

B 7.2. Elpusztult templom romjai alól kiásott Mária-kép. A templomépítő munkások a régi templom romjainak bontása közben találnak rá Szűz Mária földbe süllyedt képére.

DT: Esztergom (Esterházy Pál, 1696. 122.; Jordánszky Elek, 1836. 1.); Boldogasszony (Vajkai Aurél, 1942. 128.).

FF: Abasár* (Kandra Kabos, 1891. 153.).

B 7.3. A földből kiszántott kegykép. Kegykép (Mária-kép/Szent Vendel-kép), amit a tavaszi szántás alkalmával fordít ki az eke a földből.

DT: Radamos (EA 25893/90. – Kerecsényi Edit gy., 1986); Piliscsév (BBMNA 95/1. – Mózer Márta gy., 2000); Radamos (Magyar Zoltán, 2010. 124.); Kismácséd (MZA 90606. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Barka, Uhorna (Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 263–264.).

AF: Éradony (Bihari népmondák, 1995. 216. – Dandé Bálintné gy., 1980).

B 7.4. Állatok által megtalált kegykép.

B 7.4.1. A szántás közben letérdepelő ökrök. A földben rejtőző hasznosi/uhornai Mária-képet úgy találják meg, hogy az ökrök szántás közben letérde-

pelnek egy adott helyen, és hiába ütik, nógatják őket, nem hajlandók továbbmenni.

FF: Hasznos (Lengyel Ágnes – Limbacher Gábor, 1997. 53.); Csécs, Reste (MZA 84580., 84581. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

B 7.4.2. A letérdepelő ló. A plébános lóháton jár a filiákba misézni, és lova a későbbi hasznosi kápolna helyéhez érkezve mindig letérdel. A plébános felásatja a földet, ahonnét Szűz Mária képe kerül elő. / A török katona itatni vitt lova térdre esik a tó fenekére rejtett kép helyén.

FF: Hasznos (Lengyel Ágnes – Limbacher Gábor, 1997. 53.).

AF: Tápé (Bálint Sándor, 1971. 634.).

B 7.4.3. Ökrök által kikapart kegykép. Az ökrök legeltetés közben a lábukkal kikaparnak a földből egy Mária-képet. / A szentantali barátok fellendítendő kolostoruk forgalmát, a legelőn elásnak egy szentképet, és fölötte sót hintenek el. Másnap a legelő állatok megérezve a só szagát, nyalni és kaparni kezdik azt a helyet, s a pásztor felfigyelve a csorda szokatlan viselkedésére, felásza a földet és megtalálja a szentképet. A csodálatos lelet hírére újra zarándokok sokasága özönlik a kegyhelyre. / A legelő bika egy Szent Anna-képet kapar ki a földből.

DT: Molva (Vajkai Aurél, 1942. 125.; Manga János, 1962. 357. – ponyvanyomtatvány, 19. század második fele); Tejfalu*, Somorja* (Csiba Lajos, 1996. 102–103., 103–104.; Landgraf Ildikó szerk., 1998. 203–205. – Csiba Lajos gy., 1938, 1947); Szany (EA 17770/20. – Balázs Lívia gy., 1973).

B 7.4.4. Juhok által megtalált kegykép. A legeltető pásztor arra lesz figyelmes, hogy a vezérkos egy helyen egyre csak kapar a lábaival valamit. Közélebb menve csodálkozva látja, hogy az állat egy gyönyörű Mária-képet kapart ki a földből. / Egy juhász arra lesz figyelmes, hogy a juhái a legelőn mindegyre egy fát döfködnek a szarvukkal. Amikor odamegy és a baltájával rácsap a fa törzsére, abból egy Mária-kép kerül elő.

DT: Dozmat (EA 2470/2.; SMK 157/II. 2. – Tóth József gy., 1951).

FF: Lócse (Pataky István, 1878. 1.).

→MZ V. B 9.1.

B 7.4.5. Disznók által kitúrt kegykép. A legelő konda egy Szűz Máriát ábrázoló képet túr ki a földből.

DT: Kaposfüred/Turbék (Vajkai Aurél, 1942. 128.); Segesd (Szapu Magda, 1980. 61–62.); Hőgyész (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 290.); Csicsó (Bar-

na Gábor, 1990. 49.); Lók (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.); Hőgyész (L. Imre Mária, 2000. 173.).

B 8. Vízből előkerülő kegykép.

B 8.1. A Csöpörke-tóban talált kegykép (A szegedi Fekete Mária megtalálása). Egy török katona lovát itatni/fürdetni bemegy a Szeged melletti Csöpörke-tóba, és itatás közben észreveszi, hogy a ló a patájával kiránt valamit a tó iszapos fenekéről. Közelebről megvizsgálva ámultan látja, hogy az egy szentkép arról az asszonyról, akit a keresztények istenük anyjaként tisztelnek. A török katona a teljesen épen maradt képet nem dobja vissza a tóba, hanem elviszi a ferences szerzeteseknek mondván, hogy az őket illeti, tiszteljék hát továbbra is. Azóta csodatévő kép a szegedi Fekete Mária.

AF: Szeged-Alsóváros (Péter László, 1994. 31. – a ferences rendház Historia Domusa, 1731);

Szeged (Ordinánsz Konstantin, 1831. 28–29.); Szeged-Alsóváros (Jordánszky Elek, 1836. 101–102.); Szeged (Kaltenbaeck, J. P., 1845. 268.; Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 265.); Szeged (A tengeri kisasszony, 2006. 585. – Wéber Károly gy., 19. század közepe); Szeged (Schaefer Jakab, 1897. 99.); Szeged (Tömörkény István, 1909. 160.); Szeged (Paulovits Sándor, 1930. 51.); Szeged (Lévay Mihály, 1934. 392.); Szeged (Bálint Sándor, 1939. 195.; Uő, 1957. I. 262.; Uő, 1960. 123.; Uő, 1963. 51.); Mórahalom (MFMNA 39-1967/30. – Szabó Mátyás gy., 1956); Tápé (EA 8052/7. – Dobos Ilona gy., 1966); Tápé (MFMNA 411-1972/39. – Katona Imre gy.); Tápé (Bálint Sándor, 1971. 634.); Szeged (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 114.); Szeged (Barna Gábor, 1990. 151.); Szeged-Alsóváros (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 261.); Szeged (Bosnyák Sándor, 2001. 174.).

B 8.2. Forrás mélyén talált kegykép. Egy inni hajoló ember a forrás vizében/a forrás fenekén egy Mária-képet talál, amit kiemelnek, és a továbbiakban nagy becsben tartanak a környékeliek. A kép a kiemelést követően rögtön megszárad, a színei megújulnak és a kép olyannak tűnik, mintha akkor festették volna. / Szűz Mária kegyképét a protestánsok egy kútba dobják, de a kút fölött feltűnő fény elárulja a helyét, ahonnan a hívek hamarosan kiveszik és újra az oltárra helyezik.

DT: Mosonszentpéter, Szigetköz/Máriakálnok (Ruff Andor, 1928/1938. 64–66., 75.); Máriakálnok (Pávai Antal, 1903. 13–14.); Léka (Barna Gábor, 1990a. 247.).

FF: Hárskút (Magyar Zoltán, 2001a. 584.; Uő, 2011c. 221.).

B 8.3. Forrás mélyén tündöklő kegykép. A forrás (a vasvári Szentkút) mélyén az oda zarándokló hívek tisztán látják Szűz Mária törökök elől elrejtett kegyképét, de kivenni nem tudják, valahányszor kísérletet tesznek rá, a kép eltűnik onnan.

DT: Vasvár (Fehér Mátyás, 1942. 244–245.; MZA 57999. – Balogh Flórián feljegyzése, 1690); Vasvár (Bozóth [Dezső], 1868. 471.); Vasvár (Vas megyei Lapok, 1869. augusztus 15.); Vasvár (A vasvári csodálatos Szent kút, 1875. 5.); Vasvár (Szenthelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 122.); Pilicsév* (BBMNA 95/1. – Móser Márta gy., 2000).

→Kegyszobrok.

B 8.4. Víz hozta kegykép. A kápolnában függő Szent Antal-képet/Szűz Mária-képet egy hatalmas árvíz hozza le a Dráván/a Garamon, és veti ki a partra a falu határában.

DT: Berzence (Kerny Terézia, 1990. 281. – Genthon István gy., 1954).

B 9. Fán talált kegykép.

B 9.1. Fa odvában talált Mária-kép. Szűz Mária csodatévő képét egy fa odvában leli meg egy pásztor/az erdőben járók. / Egy pásztor arra lesz figyelmes, hogy a juhái a legelőn minduntalan egy fát döfködnek a szarvukkal. Amikor a baltájával rácsap a fára, a falu kápolnájából eltűnt Mária-kép kerül elő onnan.

DT: Pesthidegkút (Pesty Frigyes, 1864. Pest-Pilis-Solt vármegye, 161.).

FF: Lőcse (Pataky István, 1878. 1.).

ER: Bükszád (Hanusz István, 1902. 77.); Vice (Magyar Zoltán, 2012a. 282. – Tomisa Ilona gy.).

B 9.2. Fa törzséből eltűnő Mária-kép. Egy korábban a fára akasztott, ám az idők folyamán elvászott Mária-kép helyén egy kicsi táblára festett újabb kép bukkan elő magától a fa törzséből, amit alaposabban megvizsgálva úgy találunk, hogy az a tönkrement felső kép alatt volt már korábban is.

AF: Dusnok (Bárth János, 2005. 17. – 1769).

B 9.3. Fa lombjai között megállapodó kegykép. Az égből alászálló kegyképet egy fa lombjai között fedezik fel.

→MZ V. B 1.

B 9.4. Fa törzsén talált kegykép. Az erdőt járó emberek egy Mária-képet/Szent Anna-képet találnak egy fára felakasztva. A képet beviszik a templomukba és nagy tiszteletben részesítik azután/a fa helyén templomot építenek, és abban helyezik el a talált képet.

DT: Badafalva (Schwartz Elemér, 1925. 33.); Szany (EA 17770/20. – Balázs Livia gy., 1973).

FF: Péterfala/Mátraverebély-Szentkút (Magyar Zoltán, 2006b. 117.); Csécs/Rudnok (MZA 84582. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

ER: Nagysármás/Füzesmikola* (Magyar Zoltán, 2012a. 586.).

B 9.5. Kivágott fa tuskóján talált kegykép. Az égből alászálló kegyképet egy kivágott fa tuskóján találják meg az erdőben járó emberek.

→MZ V. B 1.

B 9.6. Bokorban talált Mária-kép. Szűz Mária csodatévő kegyképét egy fa alatt/egy bokorban találják meg a legeltető pásztorok/az erdőben járó emberek.

DT: Csobánka (Soós Sándor, 2011. 110. – Bonomi Jenő gy., 1941).

AF: Demecser/Máriapócs (EA 26265/15. – Hegedűs Antalné gy., 1994), Érselénd/Szentjobb (Magyar Zoltán, 2011c. 116.).

B 10. Oltár mélyén talált Mária-kép. Egy császári katona a besenyői evangélikus templom javítása közben arra lesz figyelmes, hogy minél magasabbra akarja emelni az oltárt, az annál mélyebbre süllyed. A különös jelenség okát keresve szétbontja az oltárt, amelyben egy sértetlen Mária-képre talál, amit azóta is nagy tisztelettel öveznek.

ER: Beszterce (Kovács Gyárfás, 1898. 65–66.).

B 11. A vak koldus oltárképe. A kegyképet egy vak koldus festi meg, mikor a szentkút vizétől visszanyeri a szeme világát. / A képet egy vak leány találja meg a falu határában, aki ezt követően nyomban visszanyeri a látását.

FF: Laborcrév (Zemplén vármegye és Sátoraljaújhely, 1905. 73.); Egerszalók (Heves megye földrajzi nevei I., 1970. 151.).

B 13. Győztes csata emlékére adományozott kegykép. A király Szűz Máriához fohászodik a másnapi csata sikere érdekében. Álomba szenderülve megjelenik előtte a Szűzanya, és győzelmet ígér neki. Felébredve a király házi oltára képét találja a mellén nyugodva. A tatárok legyőzését követően a király Máriacellben templomot építtet, és a mellén talált képet az egyháznak adományozza. E kép másolata a passauai és a turbéki kegykép is. / A törökök fölött diadalmaskodó császári hadvezér a csatatéren egy Mária-képet talál, amit személyesen helyez a péterváradai kápolna oltárára. / A törökök/tatárok felett arattott győztes csata emlékére a csatatéren kápolnát emelnek (Kőkép/Vereskép), és abban egy emlékoszlopszerű Mária-képet helyeznek el.

DT: H. n./Turbék (Esterházy Pál, 1690. 119–120.; Uó, 1696. 45–47., 144–145.; Jordánszky Elek, 1836. 92–93.; Paulovits Sándor, 1930. 58.).

AF: Pétervárad (Schaefer Jakab, 1897. 80.).

FF: Menyhe (Magyar Zoltán, 2002. 65.).

SZ: Csíkszentlélek (Orbán Balázs, 1869. II. 31.).

B 14. Csodás jelenés emlékére festetett kegykép. Szűz Mária/a szenvedő Jézus/egy Mária-kép megjelenésének az emlékére festetett/vásárolt, és a jelenés helyszínén kifüggesztett kegykép.

DT: Ercsi (Tüskés Gábor, 1993. 223. – 1756–1762); Budakeszi (Bonomi Jenő, 1939. 151.; Szenthelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 26.).

FF: Tófalu (Heves megye földrajzi nevei II., 1976. 33.); Kiskovácsvágása/Baraka (MZA 1398. – Magyar Zoltán gy., 2001).

ER: Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 198.).

→MZ V. B 4.8.

B 15. Jeles esemény emlékére festetett kegykép. Egymással bajvívásra készülő nemes ifjak kibékülésének/egy istenkáromló tatár isteni büntetésének az emlékére/stb. festetett kegykép.

DT: Pázit (Esterházy Pál, 1691. 80–81.); Vágfarkasd (Szeghalmy Gyula, 1929. 206.).

B 17. Az ellenség elől elrejtett kegykép. A kegyképet az ellenség (törökök/protestánsok) elől elássák/odvas fába/tóba rejtik (majd évtizedek múltán véletlenül lelnek rá újra teljes épségben).

DT: Vasvár (MZA 57999.; Fehér Mátyás, 1942. 244–245. – Balogh Flórián feljegyzése, 1690); Homokkomárom (Tüskés Gábor – Knapp Éva, 1982. 270. – 1751); Molva (Vajkai Aurél, 1942. 125. – vallásos ponyva, 19. század második fele); Vasvár (Szenthelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 122.); Vasvár (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 295.); Homokkomárom (Sándor Ildikó, 1999. 478.).

AF: Szeged – 9.

→MZ V. B 8.1.

B 18. Külföldről származó kegykép. Szűz Mária csodatévő kegyképét egy menekülő püspök/egy remete/egy zarándok/egy fogadalmat tevő személy/egy külföldi parasztasszony hozza magával valamely távoli országból a kegykép jelenlegi helyére.

B 18.1. A kegykép származási helye.

B 18.1.1. A kegykép itáliai eredete. A kegyképet Rómából/a római Szent Péter-bazilikából/a pápa kápolnájából/Loretóból/Itália valamely más szakrális nevezetes helyéről hozzák Magyarországra (Barkára/Budára/Kismartonba/Homoródkarácsonyfalvára).

FF: Barka (EA 7750/64.; Bálint Sándor, 1977. II. 52. – Bálint Sándor gy., 1940); Barka – 3, Buzita – 6, Debrőd, Karnó, Kassa, Merény, Rakacaszend, Rimaszombat (EA 23999/49., 64–75., 143., 193–198., 220–224. – Kmeczkó Mihály gy.); Barka – 3 (Kmeczkó Mihály, 1991. 25.); Kiskovácsvágása (MZA 294. – Magyar Zoltán gy., 1996); Barka, Dernő, Kiskovácsvágása, Lucska, Torna (Magyar Zoltán, 2001a. 253., 581–582.); Kiskovácsvágása (MZA 96673. – Magyar Zoltán gy., 2002); Kiskovácsvágása – 2 (Magyar Zoltán, 2004c. 113–114., 114–115.); Barka (Kovács Attila, 2005. 66.); Kiskovácsvágása – 2 (MZA 84381., 1717. – Magyar Zoltán gy., 2004, 2008); Reste (MZA 84574. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 222.).

DT: Buda-Krisztinaváros (Jordánszky Elek, 1836. 33–34.); Kismarton (Schaefer Jakab, 1897. 52–53.).

SZ: Homoródkarácsonyfalva (Magyar Zoltán, 2011d. 134.).

B 18.1.2. A kegykép szentföldi eredete. A kegyképet (a kistapolcsányi Skapuláris Szűzanya kegyképét) egy nemesasszony fogadalomból hozza Kármel hegyéről a Szentföldről. Azóta tisztelik Nyitra megyében a Kármelhegyi Szűzanyát.

FF: Kálaz (MZA 83604. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

B 18.1.3. A kegykép írországi eredete. Szűz Mária győri kegyképét egy ír püspök hozza magával Magyarországra, amikor a katolikusokat üldöző Cromwell elől menekülni kényszerül.

DT: Győr (Jordánszky Elek, 1836. 56.; Schaefer Jakab, 1897. 40–41.; Barona Gábor, 1988. 352.; Szenthelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 64.); Hegykő – 2 (Bosnyák Sándor, 2001. 237.).

B 18.1.4. A kegykép svájci eredete. A kegyképet egy svájci parasztasszony hozza magával Magyarországra, amikor a törökök kiűzését követően a családjával Buda környékére költözik.

DT: Pesthidegkút (Jordánszky Elek, 1836. 78.); Pesthidegkút (Csodák könyve, 1859. 235.); Pesthidegkút (Schaefer Jakab, 1897. 45.); Budapest: Máriaremete (Paulovits Sándor, 1930. 40.); Budapest: Máriaremete (Szenthelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 38.).

B 18.1.5. A kegykép ausztriai eredete. A képet egy helybeli parasztember máriacelli zarándoklatából hozza.

DT: Kürt (Liszka József, 2000. 58.).

B 18.1.6. A kegykép lengyel eredete. A kegyképet a földesúr/egy helybeli szentember Lengyelországból hozza jelenlegi helyére.

AF: Apátfalva (MZA 28396. – Sinkó Rozália gy., 1999).

SZ: Gyergyóremete (Magyar Zoltán, 2011a. I. 161.).

B 18.2. A kegykép hazahozatala.

B 18.2.1. A gyalogos zarándoklat. A kegyképet hozó személy negyven napig/négy hónapig/negyven évig vándorol, amíg hazaérkezik Rómából/Loretóból Barkára.

FF: Barka, Buzita – 3, Karnó, Merény, Rakacaszend, Rimaszombat (EA 23999/49., 64., 143., 194–195. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Kiskovácsvágása (Magyar Zoltán, 2004c. 113–114.).

B 18.2.2. Az elnyűtt lábbelik. A kegyképet hozó személy három pár/negyven pár lábbelit koptat el, mire Rómából/Loretóból hazaérkezik Barkára.

FF: Kassa, Buzita (EA 23999/65–75., 143. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Torna (Magyar Zoltán, 2001a. 582.).

B 20. Kegyképek eredetével kapcsolatos egyéb hagyományok.

B 20.1. Kegykép más szentek emlékére. Szent Márton születésének helyén/Szent Bertalan halálának helyén épített templomban emlékképpen elhelyezett Mária-kép.

DT: Szombathely (Esterházy Pál, 1696. 132.); Pécs-Erzsébettelep (Bosnyák Sándor, 1962. 127.).

B 20.2. Más szentek tiszteletére festett kegykép. Szent Miklóst/Szent Antalt/Kis Szent Terézt ábrázoló csodatévő kegykép.

DT: Feketeváros (Mohl Adolf, 1926. 143–148.); Szany (EA 17770/20. – Balázs Livia gy., 1973).

FF: Imreg (MZA 97555. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

B 20.3. Vezeklésül hozott kegykép (A homoródkarácsonyfalvi Kalapos Madonna eredete). Egy ember gyilkosság miatt zarándokol el vezeklésül Rómába, és hoz magával haza egy Mária-képet.

SZ: Homoródkarácsonyfalva (Magyar Zoltán, 2011d. 134.).

B 20.4. Halott emlékére festetett szentkép. A földesúr balesetben elhunyt lánya emlékére egy híres festővel megfesteti annak képét, amit aztán a helyi templomnak ajándékoz, és a kép máig is – mint szentkép – az oltár fölött függ.

FF: Ipolyvisk/Lontó (MZA 89788. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

B 20.5. Szentasszony által kiválasztott kegykép. A Mária-jelenések médiuma az általa látott isteni fény által bizonyosodik meg arról, hogy melyik festő méltó a Szűz Máriát ábrázoló kép elkészítésére/melyik festmény méltó arra, hogy a kegyhely templomába kerüljön.

ER: Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 198.).

B 20.6. Betyártól kapott pénzből festetett oltárkép. A templom oltárképét egy falubeli házaspár a szőlőhegyi pincéjükben gyakran tanyázó nevezetes betyártól (Savanyú Jóskától) kapott pénzből festeti.

DT: Vászoly (Nagy Balázs szerk., 2012. 188.).

→Betyármondák.

B 21–40. A csodás kegykép

B 21. A könnyező kegykép. Szűz Mária kegyképe (háborús fenyegettség/az országot sújtó megpróbáltatások/járványok idején/nehéz időkben/egyéb okok miatt) könnyezik/Szűz Mária szeméből napokon keresztül könnycseppek hullnak.

DT:

– A nagyszombati Mária-kép: Nagyszombat (Mártonffy György, 1709.; Tüskés Gábor, 1993. 222.); Nagyszombat (Mártonffy György, 1738. A 3/b.; Tüskés Gábor, uo.); Nagyszombat (Jordánszky Elek, 1836. 15–16.); Nagyszombat (Schaefer Jakab, 1897. 72–73.); Pered (MZA 90628. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

– A királyfalvi Mária-kép: Királyfalva (Esterházy Pál, 1696. 117.; Barna Gábor, 1988. 35.), Királyfalva (Jordánszky Elek, 1836. 147. – Godovics Wunibáld gy., 1827).

– A győri Mária-kép: Győr (Somogyi Leopold, 1697.; Tüskés Gábor, 1993. 222.); Győr – 2 (K. Papp Miklós, 1874. 593. – Bydeskúti Boldizsár naplója, 1697); Győr (Hetény János, 2000b. 44. – Dunmer Mihály feljegyzése,

- 1697); Győr (Uo., 48. – a győri szabók céhének pénztárkönyve, 1697); Győr (Uo. – Telekesi István győri kanonok levele, 1699); Győr (Uo., 44–45. – a győri székeskáptalan tagjainak feljegyzése, 1701); Győr (Scherer Henrik, 1702. 108.); Győr (Csete István, 1754. – 1702.; Hetény János, 2000b. 45.); Győr (Kiss Fábián, 1703. 3.); Győr (Hetény János, 2000b. 45. – Schogg Kristóf győri kanonok feljegyzése, 18. század eleje); Győr (Uo., 46. – Siegbert Heister osztrák generális jelentése, 18. század eleje); Győr (Uo., 46., 48. – Mogyoróssy Borbély József naplója, 1753); Győr (Uo., 46–47. – Majláth Antal győri apátkanonok szentbeszéde, 1797); Győr (Jordánszky Elek, 1836. 56.); Győr (Schaefer Jakab, 1897. 40–41.); Győr (Paulovits Sándor, 1930. 19–20.); Győr (Sándor István, 1981. 658.; Uő, 1987. 657.); Győr (Barna Gábor, 1988. 351–352.; Uő, 1990. 73.); Győr (Szenhelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 64.); Győr (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 118.); Hegykő – 2 (Bosnyák Sándor, 2001. 237.); Zsitvabesenyo (MZA 97037. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).
- A szentantali/bácsfai Mária-kép: Szentantal – 4 (Bölcskey Ödön, 1997. 68–70. – 1715/1930); Szentantal (Barna Gábor, 1988. 350–351.; Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 113.); Szentantal/Bácsfa (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 25.); Szentantal (Hetény János, 2000b. 43.); Egyházfa – 2, Hegysúr, Jóka – 3, Kismácséd, Magyarbél, Nagyfödemes, Nemeskosút (MZA 90614., 90617., 90620., 71434., 90615., 90619., 90621., 90616., 90618., 90622. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011); Pered, Réte – 2, Vezekény – 2, Vízkelet, Zonctorony – 2 (MZA 90623., 71435., 90627., 71431., 90624., 90626., 909613., 90625. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011). FF: Garampáld (MZA 83739. – Magyar Zoltán gy., 2006); Ipolykiskeszi (MZA 89448. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).
- A sasvári Mária-kép: Sasvár (Pozsony vármegye és Pozsony, 1904. 179.; Szendrey Ákos, 1940. 87.).
- A pécsi kegykép: Pécs/Pannonhalma (Tüskés Gábor, 1993. 223. – Koptik Odó feljegyzése, 1752).
- A solymári Mária-kép: Solymár (Tüskés Gábor, 1993. 223. – kéziratos mirákulum feljegyzések, 1752); Solymár – 2 (Bonomi Jenő, 1940. 364.).
- FF:
- A sajópálfalvi Mária-kép: Sajópálfalva (Jordánszky Elek, 1836. 106–107. – Hoder márszky József János püspökségi helytartó jelentése, 1717; Paulovits Sándor, 1930. 45.; Barna Gábor, 1988. 351.; Uő, 1990. 133.; Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 113.; Szenhelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 101–103.; Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 246.; Berecz Sándor, é. n. 166.).
- A munkácsi Mária-kép: Munkács (Pósaházi János, 1669. II. 585.).
- A Kassa-vidéki (abosi?) Mária-kép: Kassa vidéke (Kiss Fábián, 1703. Előszó, 3. – 1696).

- A kassai Szent Ignác-kép: Kassa* (Thaly Kálmán, 1881. 125.; Uő, 1889. 102. – 1706). AF: Nyírvasvári (Ferenczi Imre – Molnár Mátyás, 1972. 254.). – A klokocskói/klátóci Mária-kép könnyezése, amikor a protestánsok késsel, lándzsával megsértik: Klátóc (Esterházy Pál, 1690. – 1670; Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 108., 332.; Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 153.; Hetény János, 2000b. 41.); Klátóc* (A helybeli templom mennyezetképe, 1830).
- A barkai Mária-kép: Tornahorvát (Magyar Zoltán, 2001a. 582.).
- A Karancs-hegyi Mária-kép: Medvesalja (Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 264.).
- A bőszebi Mária-kép: Márianosztra (MZA 74222. – Mile Zsigmond gy., 2003); Nagymaros (MZA 90939. – Magyar Zoltán gy., 2008).
- AF:
- A máriapócsi Mária-kép és az arról készült másolat könnyezése: Máriapócs – 34 (Igaz beszéd..., 1751. 5–31.; Kisfalusi János, 1997. 13–16. – 1696, 1715); Máriapócs (Kiss Fábrián, 1703. *3.); Máriapócs – 2 (Jordánszky Elek, 1836. 108–109. – 1696, 1715); Máriapócs (Udvari István, 1992. 133. – János pócsi iskolamester tanúvallomása, 1715); Máriapócs, Nyírbakta (Mizser Lajos, 2000. 333. – Pesty Frigyes, 1864. Szabolcs vármegye); Máriapócs (EA 6367. – Szendrey Zsigmond gy., 1920-as évek); Máriapócs (Lévay Mihály, 1934. 380–381.; Kisfalusi János, 1997. 16. – Zubriczky Tivadar jelentése, 1905); Máriapócs (Schaefer Jakab, 1897. 66.); Máriapócs (Barna Gábor, 1988. 351., Uő, 1990. 109–110.); Máriapócs (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 185.); Máriapócs (Berecz Sándor, é. n. 136.); Nyírbátor (BIMA 141-83/158. – Ratkó Lujza gy., 1983); Nagygéres, Bodrogszentmária (MZA 1530., 1531. – Magyar Zoltán gy., 2005); Battyán, Bodrogszentmária, Nagytárkány, Rad (Magyar Zoltán, 2009b. 89., 93–94.); Micske (Uő, 2011a. II. 487.); Szalacs (Uő, 2012c. 115.); Bene, Beregszász (MZA 94639., 94640. – Magyar Zoltán gy., 2012); Deregyő, Dobóruszka – 2, Kisráska, Nagyráska, Nagyszelmenc, Szirénfalva, Vajkóc, Zemplén (MZA 97375., 97368., 97385., 97380., 97384., 97381., 97383., 97382. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013–2014). FF: Buzita (Abaúj-Torna vármegye és Kassa, 1896. 304.; Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 110.); Tajti (Magyar Zoltán, 2006b. 121.); Nagyida, Imreg – 2 (MZA 84595., 97552., 97570. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008, 2013); Kistoronya (MZA 101882. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).
- A hajagosi Mária-kép: Bodrogszentmária* (Magyar Zoltán, 2009b. 95.).
- A bajai Máriakönnynén (Vodicán) található Mária-kép: Baja-Máriakönnye/Vodica (Bálint Sándor, 1943. 164.; Uő, 1944b. 53.); Szakmár* (Eckert Irma,

1937. 35.); Baja-Máriakönyve/Istensegítség (Bosnyák Sándor, 1977. 152.); Baja-Máriakönyve (Barna Gábor, 1988. 351.; Uő, 1990. 30.; Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 114., 264.); Baja-Máriakönyve (Szenthelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 21.); Baja-Máriakönyve (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 27.).

– A szeged-alsóvárosi Fekete Mária: Szeged (Magyarság, 1924. szeptember 10.; Ethnographia, 1926. 157.); Apátfalva – 2 (MZA 10476., 28396. – Sinkó Rozália gy., 1999).

AF–ER:

– A máriaradnai Mária-kép: ER: Csernakeresztúr (Magyar Zoltán, 2009d. 129.).

AF: Székudvar (MZA 99886. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

ER:

– A füzesmikolai/kolozsvári Mária-kép: Füzesmikola/Kolozsvár (A kolozsvári könyvező Szűznek historiaja, 1735. 15.; Tüskés Gábor, 1993. 222. – 1699); Füzesmikola/Kolozsvár (Grueber, Antonius, 1737. 114. – 1699); Füzesmikola (Jordánszky Elek, 1836. 132–133. – 1699), Füzesmikola/Kolozsvár (Gebhart, Johann, 1854. I. 250–254.); Füzesmikola (Kovács Gyárfás, 1898. 40.); Füzesmikola – 2 (Tagányi Károly – Réthy László – Kádár József, 1901. V. 180.; Uők, 1903. VI. 315–316.); Füzesmikola (Lévay Mihály, 1934. 370–372.); Füzesmikola (Bálint Sándor, 1944b. 57.); Füzesmikola (B. Nagy Margit, 1977. 24.); Füzesmikola (Sándor István, 1981. 658.; Uő, 1987. 657.); Füzesmikola/Kolozsvár (Barna Gábor, 1988. 349–350.); Füzesmikola (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 154–155.); Füzesmikola (Hetény János, 2000b. 42.); Désakna, Göc, Kérő, Ördögösfüzes – 2, Vasasszentegyed, Visa (MZA 82732., 76535., 82731., 1705., 91392., 76526., 76551. – Magyar Zoltán gy., 2005–2011); Ördögösfüzes, Szépkényerüszentmárton (Magyar Zoltán, 2011a. II. 62.); Gyeke, Ördögösfüzes, Pusztakamarás – 2, Szék, Uzdiszentpéter, Visa* (Uő, 2012a. 281., 283–284.); Ördögösfüzes (MZA 96064. – Magyar Zoltán gy., 2012).

– A brassó-bolgárszegi kegykép: Brassó* (Cserei Mihály, 1983. 442–443. – 1713).

– A gyulafehérvári Mária-kép: Gyulafehérvár (Lier, Jacobus, 1747. 1–36.; Tüskés Gábor, 1993. 222.).

– Az alsóilosvai Mária-kép: Alsóilosva (Tagányi Károly – Réthy László – Kádár József, 1901. IV. 123. – 1717).

– A zsákosi Mária-kép: Somogyom (Magyar Zoltán, 2011a. I. 364. – Orbán Dániel gy.).

B 21.1. Szűz Mária véres könnyei. Szűz Mária kegyképe vérszínű/vérrel elegyes könnyecsképeket hullat.

DT:

– A győri Mária-kép: Győr (Hetény János, 2000b. 48. – Mogyoróssy Borbély József naplója, 1753); Győr (Szenhelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 64.); Győr (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 118.); Hegykő (Bosnyák Sándor, 2001. 237.).

– A szentantali/bácsfai Mária-kép: Szentantal – 5 (Bölcskey Ödön, 1997. 68–70., 77. – 1715/1930); Szentantal (Barna Gábor, 1988. 350–351.; Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 113.); Szentantal (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 25.); Szentantal (Hetény János, 2000b. 43.); Kismácséd, Nemeskosút, Pered, Vezekény, Zonctorony – 2 (MZA 90621–90625., 90613. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011).

FF:

– A sajópálfalvi Mária-kép: Sajópálfalva (Jordánszky Elek, 1836. 106–107. – Hoder márszky József János feljegyzése, 1717).

– A klockocskói/klátóci Mária-kép: Klockocskó (Esterházy Pál, 1690., Barna Gábor, 1988. 348.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 108., 332.).

– A bőszi Mária-kép: Márianosztra (MZA 74222. – Mile Zsigmond gy., 2003); Nagymaros (MZA 90939. – Magyar Zoltán gy., 2008).

B 21.2. A kegykép könnyezésének egyéb hagyományai.

B 21.2.1. Máriakönyve nevének eredete. Egy vándorlegény megpihen az alatt a fa alatt, amelyre Szűz Mária képe van kifüggesztve. Pihenés közben, miközben sanyarú sorsán gondolkodik, egyszer csak azt veszi észre, hogy vízcseppek hullanak a karjára. A legény furcsálja a dolgot, mivel napfényes idő lévén eső nem eshet, mígnem felfedezi, hogy a feje fölött függő képből, a Szűzanya szeméből hullanak a könnyecsképek: Mária siratja őt. A csodás eset híre messze földön elterjed, és a kegyhelyet Máriakönyvének/Vodicának nevezik el.

AF: Baja-Máriakönyve (Bálint Sándor, 1943. 164.; Uő, 1944b. 53.; Barna Gábor, 1988. 351.; Uő, 1990. 30.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 114., 264.); Szakmár* (Eckert Irma, 1937. 35.); Baja-Máriakönyve (Szenhelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 21.); Baja-Máriakönyve (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 27.).

B 21.2.2. A könnyecsképek nyoma. A máriapócsi Mária-kép könnyecsképpjei nyomot hagynak a kép alá helyezett óntányéron.

AF: Máriapócs (Igaz beszéd..., 1751. 7., 20., 26.).

B 21.2.3. A csodálatos könnycseppek (Hatalom az elemek felett). A sajópálfalvi Mária-kép vérszínű könnycseppjei a legnagyobb hidegben sem fagynak meg, és a fűtött kályha mellett sem párolognak el.

FF: Sajópálfalva (Jordánszky Elek, 1836. 107. – Hodermárszky József János feljegyzése, 1717).

B 21.2.4. A Szűz Mária könnyeiből fakadt forrás. A falra függesztett Mária-kép földre hulló könnyeiből bővizű forrás fakad.

AF: Baja-Máriakönyve/Vodica – 2 (Bálint Sándor, 1943. 165., Uó, 1944b. 53.).

B 22. A verejtékező kegykép. Szűz Mária/Jézus Krisztus képén izzadás nyomai látszanak/a kegykép vért verejtékezik.

DT:

– A nagyszombati Mária-kép izzadása és könnyezése az 1708. évi pestisjárvány idején: Nagyszombat (Jordánszky Elek, 1836. 15–16.).

– A királyfalvi kegyképen a Szűzanya ölében fekvő Jézus testének verejtékezése: Királyfalva (Jordánszky Elek, 1836. 147. – Godovics Wunibáld feljegyzése, 1827).

– A győri Mária-kép vérrel verejtékezése: Győr (Jordánszky Elek, 1836. 56. – 1697); Győr (Uo., 48. – a győri szabók céhének pénztárkönyve, 1697); Győr (Csete István, 1754. – 1702.; Hetény János, 2000b. 45.); Győr (Kiss Fábrián, 1703. Előszó, 3.); Győr (Hetény János, 2000b. 45. – Schogg Kristóf győri kanonok feljegyzése, 18. század eleje); Győr (Uo., 46–47. – Majláth Antal győri apátkanonok szentbeszéde, 1797); Győr (Schaefer Jakab, 1897. 40–41.); Győr (Barna Gábor, 1988. 352.; Uó, 1990. 73.).

FF:

– A sajópálfalvi Mária-kép izzadása: Sajópálfalva (Jordánszky Elek, 1836. 106–107. – Hodermárszky József János püspöki helytartó levele, 1717).

ER:

– A brassó-bolgárszegi kegykép vérrel verejtékezése: Brassó* (Cserei Mihály, 1983. 442–443. – 1713)

– Az alsóilosvai Jézus-kép verejtékcseppjei, melyek a tatárok közelgő betörésére figyelmeztetnek: Alsóilosva (Tagányi Károly – Réthy László – Kádár József, 1901. IV. 123. – 1717).

B 22.1. A letörölhetetlen verejtékcseppek. A sajópálfalvi kegyképen kiütköző véres izzadságcseppeket nem lehetséges letörölni, mert azok újra és újra kiütököznek Szűz Mária homlokán.

– A sajópálfalvi Mária-kép izzadása: Sajópálfalva (Jordánszky Elek, 1836. 107. – Hodermárszky József János püspöki helytartó levele, 1717).

B 23. A vérző kegykép. Egy istentelen ember megdobja kővel Szűz Mária budai/makkosmáriai kegyképét/egy török katona belelő/a lovával belerúgat Szűz Mária szegedi kegyképébe, aminek következtében a képen vércseppek ütöknek ki. / Egy önhitt ember nem veszi fel a szekerére az út szélén fiatalasszony képében álldogáló Szűz Máriát, sőt, még az ostorral végig is vág rajta. Kis idővel később az abosi templomba belépő pap döbbsenten látja, hogy (az ostorcsapás nyomán) vérzik Mária arca (a nagyszombati kegykép másolata). / Szűz Mária galamb képében megjelenik egy pásztor előtt, de az odacsap hozzá az ostorával, mire a galamb Máriapócsra repül, ahol az ostorcsapás nyoma máig látható a máriapócsi Szűzanya arcán.

DT: Buda: Krisztinaváros (Tüskés Gábor, 1993. 225. – 1755); Buda: Krisztinaváros (Jordánszky Elek, 1836. 33–34.; Csodák könyve, 1859. 225–226.; Paulovits Sándor, 1930. 24–25.; Lévy Mihály, 1934. 362–363.); Budakeszi-Makkosmária (Jordánszky Elek, 1836. 76.).

FF: Abos (Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 265.).

AF: Szeged (Magyarország, 1924. szeptember 10.; Ethnographia, 1926. 57.); Apátfalva (MZA 28396. – Sinkó Rozália gy., 1999); Bodrogszentmária, Bodrogszerdahely, Lelesz (Magyar Zoltán, 2009b. 94.).

B 25. A vándorló kegykép.

B 25.1. A maga választotta helyre szálló kegykép. Szűz Mária kegyképét ellopják/a kegykép birtokosai egy másik templomba viszik/a templomépítők az újonnan felépített templomba viszik, de a kép mindig visszatér a régi helyére/mindig visszaszáll a maga választotta helyre/egy fára száll a maga választotta helyen. A csodát az emberek isteni jelnek tartva belenyugodnak az égiek akaratába, és ott tisztelik tovább a képet/ott építik fel a kegykép otthonául szolgáló templomot.

DT:

– A pesthidegkút-máriaremetei Mária-kép: Pesthidegkút (Pesty Frigyes, 1864. Pest-Pilis-Solt vármegye, 161.); Pesthidegkút-Máriaremete (Bonomi Jenő, 1939. 155.).

– A budakeszi-makkosmáriai Mária-kép: Budakeszi (Herrmann Antal, 1882. 15–16.; Uő, 1889. 15–16.); Budakeszi (Thirring Gusztáv, 1900. 83.); Budakeszi (Bonomi Jenő, 1939. 155.).

– A badafalvi Mária-kép: Badafalva (Schwartz Elemér, 1925. 33.); Badafalva (Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 264.).

– A solymári Mária-kép: Solymár – 2, Pilisszentiván (Bonomi Jenő, 1939. 155.; Uő, 1940. 365–366.).

– A csobánkai Mária-kép: Csobánka (Bonomi Jenő, 1939. 155.); Csobánka (Soós Sándor, 2011. 110. – Bonomi Jenő gy., 1941.).

– Az osli Mária-kép: Rábatonaföldvár (MZA 71626. – Lackovits Emőke gy., 1969).

– A segesdi Mária-kép: Segesd (Szapu Magda, 1980. 61–62.).

FF:

– A körmöcbányai Mária-kép: Körmöcbánya (Latkóczy Mihály, 1898. 185.).

– A barkai Mária-kép: Barka (EA 7750/64.; Bálint Sándor, 1977. II. 52. – Bálint Sándor gy., 1940); Barka – 3, Buzita (EA 23999/50–59., 143., 196–198., 223–224. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Barka (Kmeczkó Mihály, 1991. 25.); Barka, Dernő, Kiskovácsvágása (MZA 65., 68., 294. – Magyar Zoltán gy., 1996); Áj, Barka, Dernő, Kiskovácsvágása, Tornahorváti (Magyar Zoltán, 2001a. 253., 581–583.); Kiskovácsvágása (MZA 96673. – Magyar Zoltán gy., 2002); Kiskovácsvágása – 2 (Magyar Zoltán, 2004c. 113–114., 114–115.); Kiskovácsvágása (MZA 84381. – Magyar Zoltán gy., 2004); Barka (Kovács Attila, 2005. 66.); Kiskovácsvágása, Reste (MZA 1717., 84574. – Magyar Zoltán gy., 2008); Alsólánc* (MZA 1784. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Hárskút, Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 222.).

– Az egerszalóki Mária-kép: Egerszalók (Heves megye földrajzi nevei I., 1970. 151.).

– A Básti-hegy kegyhelyének Mária-képe: Péterfalva* (Magyar Zoltán, 2006b. 117.).

– A rudnoki Szent Anna-kép: Csécs (MZA 84582. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

AF:

– A máriapócsi Mária-kép: FF: Magyarsas (MZA 101884. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).

– A szentjobbfi Mária-kép: Éradony (Bihari népmondák, 1995. 216. – Dandé Bálintné gy., 1980); Érselénd (Magyar Zoltán, 2012c. 116.).

– A máriacsiklovai Mária-kép: Máriacsiklova (Keresztény Élet, 2000. december 17. 5.).

– A péterváradfi Mária-kép: Temerin – 2 (Csorba Béla, 2006. 76., 77.).

ER:

– A füzesmikolai Mária-kép: Bádok (Vajkai Aurél, 1943. 46.), Bálványosváralja, Buza, Cege, Melegföldvár, Ördögösfüzes, Vice (MZA 91390., 76550., 76534., 76533., 91391., 76532. – Magyar Zoltán gy., 2008–2011); Bálványosváralja, Ördögösfüzes (Magyar Zoltán, 2011a. II. 62.); Szépkényerűszentmárton (Uo., 62.; Uő, 2012a. 281.); Mocs, Ördögösfüzes, Pusztakamarás, Szék, Vasasszentegyed, Visa (Uő, 2012a. 282–283.); Vice (Uo., 282. – Tomisa Ilona gy.).

– A máriaradnai Mária-kép: Kárásztelek – 2 (MZA 98053., 98054. – Magyar Zoltán gy., 2013).

B 25.2. A maga választotta helyre rejtőző kegykép. A kiszántott Mária-képet beviszik a község templomába, de a kép egy év múlva eltűnik, és az újabb szántáskor ismét a szántóföld mélyén találják meg. A csodát az emberek isteni jelnek tartva ott építik fel a kegykép otthonául szolgáló templomot.
FF: Uhorna (Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 263.).

B 25.3. A kegyképet szállító állatok. Szűz Mária képét, amely egy képes fán függ, az emberek beviszik a község templomába, de az újra és újra visszaszáll az eredeti helyére. Amikor e csoda harmadszor is megtörténik, a kegyképet felteszik a szekérre, amely elé két, járomhoz nem szokott tinót fognak mondván, hogy oda fogják akasztani a képet, ahová azt az állatok szállítják. A tinók a képpel felrohannak a hegyre, és a képesfa mellett állnak meg. A csodát az emberek isteni jelnek tartva, belenyugodnak az égiek akaratába, és a kép fölé templomot emelnek.

DT: Badafalva (Schwart Elemér, 1925. 33.); Badafalva (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.).

→Harangmondák.

B 25.4. A kint felejtett kegykép. A péterváradi Havi Boldogasszony kegyképét a harangozó egy búcsú alkalmával kint felejti a templom előtt, mire a kép magától száll be az eredeti helyére.

AF: Temerin – 2 (Csorba Béla, 2006. 76., 77.).

B 25.5. A zarándokok elé kíváncsozó kegykép. A kegykép megtekintésére jövő zarándokok csak a koraesti órákban érkeznek meg a templomhoz, és hiába akarják látni a csodás képet, azt éjszakára mindig a kolostor egyik szobájába zárják. A sekrestyés az esti imájába beleszövi az esetet, azon óhajának adva hangot, hogy milyen jó lenne, ha a képet mindenki mindenkor láthatná. Alig hogy e szavakat kimondja, az oltár felé tekintve meglátja ott a Mária-képet. A csoda különlegességét növeli, hogy a szerzetesek megvizsgálva a kegyképet őrző szoba ajtaját, azt zárva, a rajta lévő pecsétet pedig épen találják.

DT: Szentantal/Bácsfa (Bölcskey Ödön, 1997. 70–71. – 1715/1930).

B 26. A megnehezdedő kegykép. A kegyképet el akarják szállítani korábbi helyéről, de hiába fognak be a kocsí elé négy/hat lovat is, azok nem tudják megmozdítani a szekeret, s így a képet kénytelenek otthagyni/visszavinni abba a templomba, ahol addig is őrizték.

DT: Rábapatona/Osli (MZA 71626. – Lackovits Emőke gy., 1969).

AF: Kisiratos (Kovács Ferenc, 1995. 24. – 1950-es évek).

B 27. Az elpusztíthatatlan kegykép.

B 27.1. A tűzvészben is épségben maradó kegykép. A váratlanul kitörő tűzvészben/a törökök által felgyújtott templomban egyedül a kegykép marad sértetlen, noha minden más porig ég/csupán a korom fogja be a képet, semmi más baja nem esik. / A törökök/husziták/protestánsok el akarják égetni a kegyképet, többször is máglyára dobják, de azt a tűz érintetlenül hagyja.

DT:

– A fraknoi várkáporna Mária-képe: Fraknó – 2 (Esterházy Pál, 1690. 70–71.; Jordánszky Elek, 1836. 64.).

– A lendvai várkáporna Mária-képe: Lendva (Esterházy Pál, 1696. 120.).

– A köpcsényi várkáporna Mária-képe: Köpcsény (Esterházy Pál, 1696. 37.).

– A nagyszombati Mária-kép: Nagyszombat (Esterházy Pál, 1696. 793.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.).

– A krapinai Mária-kép: Krapina* (Jordánszky Elek, 1836. 124.).

– A boldogasszonyi Mária-kép: Boldogasszony (Rosty Kálmán, 1890. 342–343.; Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 265.); Boldogasszony (Schaefer Jakab, 1897. 16.); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 10–12.); Boldogasszony (Vajkai Aurél, 1942. 128.).

– A járfalui oltárkép: Vimpác (Ruff Andor, 1928/1938. 91.).

FF:

– A krasznahorkai várkáporna Mária-képe: Krasznahorkaváralja (Jordánszky Elek, 1836. 112.); Krasznahorkaváralja – 2 (Schaefer Jakab, 1897. 56.); Krasznahorkaváralja (Szilárdfy Zoltán, 1994. 333.).

– A znióváraljai Mária-kép: Znióváralja – 2 (Jordánszky Elek, 1836. 49.).

A belpátfalvi Mária-kép: Belpátfalva (ENA 963-69. – N. N. gy., 1930).

AF:

– A szeged-alsóvárosi templomban lévő Fekete Madonna: Szeged-Alsóváros (Ordinánsz Konstantin, 1831. 38.); Szeged-Alsóváros (Jordánszky Elek, 1836. 101.); Szeged (Kaltenbaeck, J. P., 1845. 268.; Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 265.); Szeged (Schaefer Jakab, 1897. 99.); Szeged (Tömörkény István, 1909. 160.; Péter László, 1994. 28. – Tömörkény István: A fekete Máriánál című tárcája, 20. század eleje).

– A szentjobbi Fekete Madonna: Szentjobb – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 486.).

AF–ER:

– A máriaradnai Mária-kép: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 12–14. – 1762); Máriaradna (Dugonics András, 1810. 66–67.); Máriaradna (Jordánszky Elek, 1836. 97.); Máriaradna (Kaltenbaeck, J. P., 1845. 262.; Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 265.); Máriaradna (Csodák könyve, 1859.

191–192.); Máriaradna (Vasárnapi Ujság, 1886. 645.), Máriaradna (Budapesti Hírlap, 1886. szeptember 15. 6.); Máriaradna (Naményi Lajos, 1888. 2., Uő, 1888. 1614.); Endrőd (EA 1799/3. – Fülöp Imre gy., 1942); Kunszentmárton (MOA 12645. – Villányi Péter gy., 1981); Újkígyós (Harangozó Imre, 1990. 24.); Máriaradna (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 186.); Máriaradna (Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 166.); Világos (MZA 91007. – Magyar Zoltán gy., 2010); Érsemjén (Magyar Zoltán, 2012c. 116.); Kárásztelek (MZA 98055. – Magyar Zoltán gy., 2013); Gyulavarsánd, Simonyifalva – 2, Székudvar (MZA 99882., 99883., 99590., 99592., 99884. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

B 27.2. A villám által megkímélt kegykép. A villám beleszap a templomi oltárba és végigfut az oltárkép aranyozott fémrámáján, amely teljesen megolvad/megszenesedik, ám a ráába fogalt Szent István-képnek semmi baja nem történik.

FF: Méhi (Fehérvári István, 1937. 24.).

B 27.3. Az elázhatatlan kegykép. Szűz Mária képe az árvíz alkalmával/a tó fenekén is sértetlen marad. / A törökök a folyó vizébe dobják a kegyképet, hogy elpusztítsák azt, de a kép nem ázik el.

FF: Miksi (MZA 84278. – Varga Norbert gy., 2003).

AF: Kunszentmárton/Máriaradna (MOA 12645. – Villányi Péter gy., 1981).

→MZ V. B 8.

B 27.4. A visszánövő kegykép. Egy Mária-kép megég a házban keletkezett tűzben. A sérült képet a tulajdonosai felteszik a padlásra, és amikor jóval később egy lomtanítás alkalmával rátalálnak, döbbenet látják, hogy a kép sérült és elpusztult része újra „kinőtt”, és az a rész fényesebb, mint valaha. E képen olyan írás van, amit kilenc pap sem tud elolvasni.

AF: Újkígyós (MZA 99247. – Harangozó Imre gy., 1999).

→Harangmondák.

B 27.5. Egyéb hagyományok. Egy református katona az összes golyóját kilövi a kegyképre, de azok egytől-egyig elkerülnek a képet, mellette fűrődnek a falba. Dühében a katona az öklével esik neki a képnek, és meg is rugdossa azt, de egyetlen kisebb horzsoláson kívül egyéb kárt képtelen benne tenni. / A falon függő szentkép leesik a padlóra, és noha a ráája darabokra törik, az üveg ép marad, és a képnek sem történik semmi baja. / A kegyképben a törökök lovainak patái által okozott repedés csodálatos módon magától összeforr.

DT: Lorettom (Mohl Adolf, 1926. 162–163.).

FF: Ipolynyitra (Magyar Zoltán – Varga Norbert, 2007. 159.).

AF: Szeged (Magyarország, 1924. szeptember 10.; Ethnographia, 1926. 57.).

B 29. A levegőben lebegő kegykép.

B 29.1. A hadi győzelemhez segítő kegykép. A szegedi Fekete Mária/a pétervárad Havi Boldogasszony kegyképe a törökökkel vívott zentai/pétervárad ütközet alatt feltűnik a csatatér fölött a levegőben, mely csodás látvány a törököket megrémisíti, míg a keresztényeket halálmegvető bátorságra sarkallja az ellenség elleni küzdelemben. A csodát egy Szegedre vetődött török vitéz is megerősíti, aki az alsóvárosi templom oltárán felismeri a zentai csatatér fölött lebegő Mária-képet. / Buda 1686. évi felszabadításakor a levegőben lebegve tűnik fel Szűz Mária makkosmáriai kegyképe.

AF:

– A szeged-alsóvárosi Fekete Mária kegyképe: Szeged-Alsóváros (Ordinánsz Konstantin, 1831. 43–44.); Szeged-Alsóváros (Jordánszky Elek, 1836. 102.); Szeged (Paulovits Sándor, 1930. 51.), Szeged (Lévay Mihály, 1934. 39.); Szeged-Alsóváros (Bálint Sándor, 1983. 117.).

AF–DT:

– A pétervárad Havi Boldogasszony kegyképe: Pétervárad (Balogh, Augustus Florianus, 1872. 634.).

DT:

– A makkosmáriai Mária-kép: Budakeszi-Makkosmária (Tüskés Gábor, 1993. 223. – 1731–1777).

B 29.2. A kegytemplom fölött lebegő kegykép. A Zágrábhoz közeli Remete Szűz Mária-képe pestis, háború és más országos megpróbáltatások idején elhagyja az oltárt, és a kegytemplom fölött lebeg.

DT: Zágráb-Remete (Esterházy Pál, 1690. 84.; Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 302.).

B 29.3. Egy fa felett lebegő Mária-kép. Szűz Mária kegyképe a megtelepedésre általa választott helyen egy fa fölött lebeg a levegőben.

DT: Budakeszi-Makkosmária (Tüskés Gábor, 1993. 223. – 1731–1777).

FF: Lőcse (Pataky István, 1878. 1.).

→MZ V. B 25.1.

B 30. A megmozduló kegykép. Szűz Mária/Jézus Krisztus kegyképe megmozdul/elfordul/megelevenedik a templomban/a kegyhely oltárán.

DT: Buda: Krisztinaváros (Tüskés Gábor, 1993. 180. – 1755); Radamos (Mód László – Simon András, 2005. 157.).

FF: Ipolyszécsénke/Magyarnándor (Limbacher Gábor, 2005. 140.); Lucska/Barka (Magyar Zoltán, 2001a. 581.).

ER: Visa/Füzesmikola (Magyar Zoltán, 2012a. 281.).

B 31. A megszólaló kegykép. Szűz Mária kegyképe megszólal az oltáron/a képesfán: hozzászól az előtte ájtatoskodó nemesasszonyhoz/arra utasítja az alatta megpihenő vándort, hogy merítsen vizet a könnyeiből fakadt forrásból.

DT: Boldogasszony (Esterházy Pál, 1690. 67.; Jordánszky Elek, 1836. 59.; Horváth Athanáz, 1926. 20–21.); Fraknó/Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 22–24.).

AF: Baja-Máriakönyve/Vodica (Bálint Sándor, 1944b. 53.).

B 32. A kegykép változó arckifejezései.

B 32.1. A kegykép mosolya. A bőszi/a füzesmikolai Mária-kép arca felderül, ha tiszta lelkű ember járul elé és imádkozik hozzá.

FF: Nagymaros (MZA 90938. – Magyar Zoltán gy., 2008).

ER: Kide (Vajkai Aurél, 1943. 46.).

B 32.2. A rosszalló tekintet. A füzesmikolai Mária-kép arca szomorúvá változik, ha bűnös ember járul elé. / A füzesmikolai Jézus-kép a tekintetét elfordítja attól, aki bűnös ember.

ER: Kide (Vajkai Aurél, 1943. 46.); Mezőkeszű (Magyar Zoltán, 2012a. 284.).

B 32.3. Az elváltozó arcszín. A máriapócsi kegykép színe a könnyezések alkalmával elváltozik: feketébbé lesz, a szemek fehérsége pedig vörösbe vált. / A kökényesdi Szűz Mária és Jézus Krisztus-képek színe bevörösödik, amikor vallástalan ember lép a kápolnába.

AF: Máriapócs (Igaz beszéd..., 1751. 29.); Kökényesd (MZA 5000. – Fazekas Lóránd gy., 2006).

B 33. A kísérő tekintet. A nagyszalánci/a füzesmikolai Mária-kép olyan, mint ha mindig kísérné a szemével az embert. A zarándok akármelyik irányból is közelít hozzá, a kép szembenéz vele.

FF: Nagyszalánc (MZA 84831. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

ER: Ördögösfüzes (Magyar Zoltán, 2011a. II. 62.; Uő, 2012a. 284.);

Ördögösfüzes – 2 (MZA 91392., 96064. – Magyar Zoltán gy., 2011, 2012).

B 34. A fényességben tündöklő kegykép. Szűz Mária/Szent Anna képe fényességet sugároz a rejtkehelyén/fényességben tündöklik a Mária-ünnepeken. FF: Buzita/Rudnok (EA 23379/8. – Kmeczkó Mihály gy., 1984); Hasznos (Lengyel Ágnes – Limbacher Gábor, 1997. 53.).

AF: Dusnok (Bárth János, 2005. 17. – 1769); Jászladány (Bálint Sándor, 1942. 142–143.); Máriaradna (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 266.).

B 34.1. A rudnoki kegykép. Ismeretlen tettesek ellopják Szent Anna rudnoki kegyképét és eladják egy orgazdának. Egy jámbor rudnoki ember éjszaka megálmodja, hogy a kép melyik településen és kinél van. Felkeresi az illetőt és közli az orgazdával, hogy tudja, hogy nála van a kép, és kéri, hogy adja nekik vissza. Az orgazda tagadja a vádat, de azt mondja, hogy ha mégis megtalálná nála, akkor elviheti. Amint a rudnoki ember benyit a kamrába, egyből szemébe ötlük Szent Anna képe, amely a többi ott lévő kép közül fényesen feltündöklöklik. A leleplezett orgazda kénytelen engedni, hogy a kegyképet elvigyék tőle.

FF: Buzita/Rudnok (EA 23379/8. – Kmeczkó Mihály gy., 1984).

B 35. A fába beforró kegykép. Szűz Mária fára akasztott képe az idők folyamán beleforr a fa kérgébe/törzsébe, a képet mintegy körbenövi a fa.

AF: Dusnok (Bárth János, 2005. 17.; Uő, 2005. 1078. – 1769); Doboz – 2 (EFMA 563-78/8., 9. – Toldi Gábor gy., 1967); Doboz (EA 17577/37. – Szabó Tibor gy., 1972).

FF: Nagymaros (MZA 99441. – Magyar Zoltán gy., 2014).

B 36. A lemásolhatatlan kegykép. A protestáns festő bárhogy is próbálkozik, nem képes megfesteni Szűz Mária képét. Áttér a katolikus hitre, mire egyből gyönyörű Mária-képet fest a kismartoni plébániatemplom számára. / Egy szegedi laikus barát megakarja újítani a kegykép megfakult színeit, de a képből kilövellő fényes sugarak elhomályosítják a látását, miáltal a munkát nem képes véghezvinni. / Egy szegedi „képíró” a fia gyógyulása miatt érzett hálából elhatározza, hogy lemásolja a Fekete Mária csodatévő kegyképét, hogy azt majd rézmetszet formájában mások számára is közrebocsáthassa. Valahányszor nekikezd a kegykép másolásának, fényesség lövell ki a képből és elhomályosítja a látását annyira, hogy semmiképpen nem tud haladni a munkával. Elkéseredésében másnap az evangéliumi vak koldus szavaival járul a kegykép elé („Uram, enged meg, hogy lássak!”), mire a szemei megnyílnak, és végre sikerül lemásolnia a kegyképet.

DT: Kismarton (Mohl Adolf, 1926. 89–93.).

AF: Szeged-Alsóváros – 2 (Ordinánsz Konstantin, 1831. 51–53., 54–57.; Bálint Sándor, 1980. 380.).

B 38. A kegykép sérülései.

B 38.1. Az ostorcsapás nyoma. Egy uradalmi kocsis kocsija előtt hirtelen nagy fényesség/porfelleg tűnik fel, és a kocsis ijedtében odacsap az ostorával. / Az út mentén egy gyönyörű nő (Szűz Mária) tűnik fel, aki megpróbál felkérkedni a kocsira, de segítség helyett a kocsis/a földesúr ostorral odasuhint az arcára. / Szűz Mária egy szegény asszony képében tűnik fel az út szélén, ölében a kis Jézust tartva. A kocsival arra járó földesúr alamizsnálkodás helyett megüti az ostorral. A nagytapolcsányi/abosi/márianosztrai Mária-kép arcán azóta meglát-szik az ostorcsapás nyoma. / A pihenő pásztor felébredve egy fölötté repkedő galambra lesz figyelmes. Reflexszerűen odavág az ostorával, mire a galamb ké-pében megjelent Szűzanya elrepül Máriapócsra, ahol a Mária-kép arcán máig is látszik az ostorcsapás okozta sebhely.

FF:

– Az abosi Mária-kép (amely a nagytapolcsányi kegyszobor másolata): Abos (Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 265.).

– A márianosztrai Vágottképeű Mária kegyképe: Ipolyszalka, Ipolykiskeszi (MZA 89930., 89931. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF:

– A máriapócsi Mária-kép: Bodrogszentmária, Bodrogszerdahely (Magyar Zoltán, 2009b. 94.). FF: Magyarsas (MZA 101884. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).

B 38.2. Az ásó nyoma. Szűz Mária képe a templom alapjainak az ásása közben a földből kerül elő. Az ásó éle a nyakánál megsérti a képet, mely sebhely azóta is látszik a kegyképen.

DT: Homokkomárom (<http://www.nti.btk.mta.hu/kapcsolathalo/index.php/homokkomárom>; MZA 102017. – Sándor Ildikó gy., 1995); Homokkomárom (Sándor Ildikó, 1999. 478.).

B 38.3. A kegykép begyógyult sérülései. A Mária-képet egy református ka- tona a karddal három darabra vágja, de a hívek összeragasztják azt, és a kép csodás módon újra összeforr. / A kegyképen a török lovak patái okozta repedés csodás módon eltűnik, és a kép nyom nélkül újra egybeforr.

DT: Királyfalva (Barna Gábor, 1988. 351.).

AF: Szeged (Magyarság, 1924. szeptember 10.; Ethnographia, 1926. 57.).

B 39. A kegyképen megmutatkozó egyéb csodák.

B 39.1. Szűz Mária gyűrűje. Szűz Mária meglátogatja Kossuth Lajost, elkéri tőle az ujján lévő gyűrűt, majd eltűnik. Később egy kápolna oltárképén tűnik fel csodás módon Mária ujján Kossuth gyűrűje.

AF: Debrecen (Debrecen, 1878. március 15. 1.).

→Hősök, történelmi személyek.

B 39.2. Szűz Mária lilimos ruhája. Ha sokáig nézi valaki Szűz Mária képét, úgy látja, hogy a Szűzanya csillogó selyemruháján sok kicsi lilium nyílik ki.

DT: Pankasz (EA 19984/91. – Avas Kálmánné gy., 1978).

B 40. A kegyképhez fűződő egyéb csodák.

B 40.1. A kegykép tiszteletére megszólaló harangok. A kegykép hazaérkezésekor/a kegykép megsértésekor maguktól megszólalnak a templomi harangok.

FF: Barka (EA 7750/64.; Bálint Sándor, 1977. II. 52. – Bálint Sándor gy., 1940); Barka – 2, Kassa (EA 23999/65–75., 196–198., 223–224. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Abos (Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 265.); Torna (Magyar Zoltán, 2001a. 582.); Barka (Kovács Attila, 2005. 66.); Komaróc (MZA 84575. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

→Harangmondák.

B 40.2. A kegykép tiszteletére bekövetkező nyári hóesés. A makkosmáriai kegykép templomba vitelének alkalmából augusztus elején hó esik a kegyhelyen.

DT: Budakeszi-Makkosmária (Herrmann Antal, 1889. 15–16.).

B 40.3. A kivirágzó képesfa. A fa, amelyre az erdőben Szűz Mária/Szent Anna kegyképe száll, két hónappal annak rendes ideje előtt kilevelezik/virágba borul.

FF: Barka – 2, Kassa (EA 23999/65–75., 196–198., 223–224. – Kmeczkó Mihály gy., 1989).

DT: Szany (EA 17770/20. – Balázs Livia gy., 1973).

B 40.5. A víz tetején lebegő kápolna. Az árvíz előnti és romba dönti a falu házait, de a Szűz Mária kegyképét magába foglaló fakápolna csodás módon megmarad: a víz hátán úszik-lebeg, amíg levonul az ár.

FF: Miksi (MZA 84278. – Varga Norbert gy., 2003).

B 41–50. A csodatévő kegykép

B 41. A kegyképnek tulajdonított csodás gyógyulások. Csodás gyógyulások, melyek a kegyképhez fohászkodók/a kegykép elé járulók imái következtében Szűz Mária/a kegyképen megfestett szent érdemeiért következnek be.

DT:

– A bodajki Mária-kép: Bodajk (Huszár Károly, 1859. 2–3.); Bodajk (Paulovits Sándor, 1930. 7–8.).

– A boldogasszonyi Mária-kép: Boldogasszony – 152 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 28–326. – 17. század második fele); Boldogasszony – 37 (Horváth Athanáz, 1926. 12., 36–43.); Boldogasszony (Vajkai Aurél, 1942. 128.).

– A csornai Szerecsen Mária-kép: Csorna – 2 (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 48.); Csorna (Barna Gábor, 1990. 54.); Csorna – 2 (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 73.).

– Az ercsi Mária-kép: Ercsi (Tüskés Gábor, 1993. 223. – 1756–1762).

– A homokkomáromi Mária-kép: Homokkomárom (<http://www.nti.btk.mta.hu/kapcsolathalo/index.php/homokkomarom>; MZA 100130. – Sándor Ildikó gy., 1995); Homokkomárom (Sándor Ildikó, 1999. 478.).

– A kópházi Fekete Madonna kegyképe: Kópháza (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 156.).

– A kürti Mária-kép: Kürt (Liszka József, 2000. 58.).

– A makkosmáriai Mária-kép: Budakeszi-Makkosmária (Schaefer Jakab, 1897. 18.); Budakeszi (Paulovits Sándor, 1930. 13.); Budakeszi (Bonomi Jenő, 1939. 151.); Budakeszi (Szenthelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 26.); Budakeszi (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 46.).

– A molvai Mária-kép: Molva (Vajkai Aurél, 1942. 125. – vallásos ponyva, 19. század második fele).

– A pesthidegkút-máriaremetei Mária-kép: Pesthidegkút (Esterházy Pál, 1690. 94–98.; Uő, 1696. 46.; Jordánszky Elek, 1836. 78.; Gebhart, Johann, 1856. II. 320–322.; Csodák könyve, 1859. 235.; Schaefer Jakab, 1897. 45.; A Mária-Remete Ismertetése, 1899. 33.; Paulovits Sándor, 1930. 40.; Lévy Mihály, 1934. 385–386.; Ángyán M. Fülöp, 1942. 4–6., 9–11.); Wimmer M. Anzelm – Sebestyén M. Jeromos, 1947. 425–426.; Szenthelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 38.; Barna Gábor, 1990. 43.).

– A solymári Mária-kép: Solymár – 11 (Seres István, 1993. 149. – 1759).

– A szentantali Mária-kép: Szentantal/Bácsfa – 25 (Bölcskey Ödön, 1997. 67–68., 77–80. – 1715/1930).

– A turbéki Mária-kép: Turbék (Paulovits Sándor, 1930. 59.).

FF:

– A barkai Mária-kép: Barka – 2, Buzita – 2, Debrőd, Karnó, Kassa (EA 23999/49–59., 64–75., 193–195., 220–222. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Barka (Kmeczkó Mihály, 1991. 25.); Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 222.).

– A borsosberény-jásztelekpusztai Mária-kép: Borsosberény (Limbacher Gábor, 2001. 405.).

– Az egerszalóki Mária-kép: Egerszalók (Heves megye földrajzi nevei I., 1970. 151.); Egerszalók (Berecz Sándor, é. n. 57.); Egerszalók (Szenhelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 52.); Egerszalók (Barna Gábor, 1990. 59.).

– A gáboltói Mária-kép: Gáboltó* (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 103.).

– A Karancs-hegyi Mária-kép: Karancslapujtó (Hetény János, 2000a. 45. – 1952).

– A márianosztrai Mária-kép: Márianosztra (Martos György, 1994. 138.

– Gyéressy Ágoston feljegyzése); Márianosztra (MZA 93598. – [1759]; Márianosztra (MZA 93599. – Magyar Zoltán gy., 2012).

– A sztropkói Mária-kép: Sztropkó (Zemplén vármegye és Sátoraljaújhely, 1905. 167.).

– A váci Hétkápolna Mária-képe: Vác (Fellner Antal, 1882. 2–3.); Vác – 2 (Rosty Kálmán, 1888. 170., 170–171.); Vác – 3 (Tragor Ignác, 1923. 9–10., 95.; Uő, 1929. 11.); Vác (Szenhelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 123–124.); Vác (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 286.); Vác (Gál Péter József – Molnár V. József, 1999. 277.).

– A zsolnai Szent István-kép: Zsolna (Lovcsányi Gyula, 1881. 90.).

AF:

– A máriapócsi Mária-kép: Máriapócs (Frauhammer Krisztina, 2013. 97–100. – 1857, 1929); Máriapócs – 3 (Uo., 2013. 100–101. – Máriapócs Látogatási Könyve 1900–1986. 43., 73.); Ófehértó (EA 8889/22. – Bárdosy János gy., 1960); Biri, Nyirbátor (BIMA 142-183/14., 73. – Ratkó Lujza gy., 1981); Máriapócs (Szenhelyi-Molnár István – Mauks Márta, 1988. 88.); Máriapócs (Móricz Pál, é. n. 386–388.); Máriapócs (Berecz Sándor, é. n. 137.); Máriapócs (Barna Gábor, 1990. 110.; Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 267.); Kántorjánosi (Bari Károly, 1990. 399.); Tiszalök (Makra Sándor, 1991. 155.); Apátfalva – 2 (MZA 10476., 28392. – Sinkó Rozália gy., 1999); Nagygéres, Bodrogszentmária (MZA 1528., 1529. – Magyar Zoltán gy., 2005); Battyán, Bodrogszentmária, Bodrogszerdahely, Nagytárkány – 2 (Magyar Zoltán, 2009b. 90–92.); Szalacs (MZA 83299. – Magyar Zoltán gy., 2010); Érsemjén, Szalacs, Érselénd (Magyar Zoltán, 2012c. 115., 117.); Salánk, Bene (MZA 94641., 94642. – Magyar Zoltán gy., 2012). FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1988. 361–362.); Nagyida (MZA 84597. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

AF–ER:

– A máriaradnai Mária-kép: Máriaradna – 62 (Világos Berkes-hegy, 1796. 51–98. – 1762); Máriaradna – 20 (Dugonics András, 1810. 94–124.); Máriaradna (Vajkai Aurél, 1942. 127. – vallásos ponyva, 19. század második fele); Máriaradna* (Barna Gábor, 2004. 86. – 1862); Máriaradna (Naményi Lajos, 1888a. 2.; Uő, 1888b. 1614.); Máriaradna – 49 (Magyary Pál, 1902.

92–123.); Jászladány (Bálint Sándor, 1942. 90–93.); Arad (Uő, 1980. 384.); Kunszentmárton – 2 (MOA 12644., 12645. – Villányi Péter gy., 1981); Újkígyós – 4 (Harangozó Imre, 1990. 24–25., 65.); Csanádpalota (MFMNA 1172-1997/11. – Erdélyi Valéria gy., 1997); Ötvösd (MZA 90984. – Magyar Zoltán gy., 2010); Kárásztelek (MZA 98051. – Magyar Zoltán gy., 2013).

ER:

- A bükszádi Mária-kép: Bükszád (Hanusz István, 1902. 77.).
- A füzesmikolai Mária-kép: Kide – 2 (Vajkai Aurél, 1943. 46.); Visa (Magyar Zoltán, 2012a. 285.); Vice (Uo., 282. – Tomisa Ilona gy.).
- A füzeszentpéteri Mária-kép: Bádok (Vajkai Aurél, 1943. 47.).

B 42. A kegyképnek tulajdonított egyéb imameghallgatások.

B 42.1. A járvány elmúlása. A pusztító 1708–1709. évi/1735. évi pestisjárvány miatt a feketevárosiak/az aradiak megfogadják, hogy búcsújárással tisztelik meg a boldogasszonyi/a máriaradnai kegyképet. A járvány ezt követően megszűnik. / Egy budai polgár a solymári Mária-kép oltalmába ajánlja magát és családját az 1733. évi pestisjárvány idején, s noha az összes szomszédja áldozatául esik a vésznek, ő és családjá életben marad.

DT: Feketeváros (Horváth Athanáz, 1926. 56.; Vajkai Aurél, 1942. 129.); Solymár (Schaefer Jakab, 1897. 95.); Solymár (Paulovits Sándor, 1930. 47–48.); Solymár (Hufnagel Ferenc, 1934. 4.); Solymár (Bonomi Jenő, 1940. 361.).

AF–ER: Máriaradna/Glogovac (Barna Gábor, 2004. 87. – 1930); Arad/Máriaradna (Bálint Sándor, 1977. I. 400–401.; Uő, 1980. 384.).

B 42.2. A tűzvészről való megmenekülés. Szűz Mária szeged-alsóvárosi kegyképének köszönhetően a város megmenekül a tűzvész veszedelmétől. / Egy lippai polgár Szűz Mária máriaradnai kegyképéhez fohászkodik a városban kitört tűzvész idején, és noha a szomszéd házat egészen elemésztí a tűz, az övé sértetlen marad.

AF: Szeged-Alsóváros (Ordinánsz Konstantin, 1831. 45–46.); Szeged-Alsóváros – 4 (Jordánszky Elek, 1836. 102.); Szeged (Paulovits Sándor, 1930. 51.).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 79–80. – 1762).

B 42.3. Az átvészelt vihar. A halászokat hatalmas vihar lepi meg a tavon. Szorult helyzetükben Szent Miklós/Szűz Mária kegyképéhez fohászkodnak, és megmenekülnek.

DT: Feketeváros (Mohl Adolf, 1926. 143–148.); Feketeváros (Bálint Sándor, 1977. I. 42.); Örtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 41.).

B 42.4. A vízbefúlástól való megmenekülés. A folyó (Duna/Dráva/Lajta/Maros) vizébe eső/a folyón az átkelést vakmerően megkísérlő/örvénybe kerülő személy fuldoklás közben a boldogasszonyi/a szentantali/a máriaradnai Máriához fohászkodik segítségért/a fuldokló gyermek szülei fohászkodnak segítségért, és kérésük meghallgatásra talál: a bajba esettek szerencsésen partot érnek. / Egy török katona a Maroson történő átkelés közben elmerül a habokban. Kétségbeesésében a folyó túlszéljén lévő máriaradnai kegyképhez kiállt segítségért, és sikerül is szerencsésen kiúsznia, majd a partot érését követően hálából áttér a keresztény hitre.

DT: Boldogasszony – 3 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 142–148., 204–210., 243–245. – 1687–1692); Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 79. – 1728/1930); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 40.); Örtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 41.).

FF: Gáboltó (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 103.).

AF–ER: Máriaradna – 3 (Világos Berkes-hegy, 1796. 58–59., 77–78. – 1762); Máriaradna – 3 (Dugonics András, 1810. 78–79., 117–119., 121.); Máriaradna – 2 (Magyary Pál, 1902. 100., 111.).

B 42.5. Az ördögűző kegykép. Egy gonosz lélek által megszállt nőből a szepeskáptalani papok ördögűző szertartással sem tudják kiűzni az ördögöt. A püspök azt javasolja, hogy a nőt vigyék Xavéri Szent Ferenc képéhez, és csókolja meg azt. Amint ez megtörténik, nyomban elhagyja a testét a Gonosz. / Tizenkét pap által a kegykép előtt végzett miseszolgálat űzi ki a megszállt emberből az ördögöt.

FF: Szepeshely/Szepeskáptalan (Pirhalla Márton, 1899. 472. – 18. század második fele).

AF: Nagypél* (MZA 99891. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

B 42.6. A győztes csata. A péterváradai Mária-képhez fohászkodó császári hadvezér seregei fényes győzelmet aratnak a törökök felett. / A Szűz Máriát ábrázoló zászlóhoz fohászkodó vezér (a Máriássyak őse) diadalt arat az ellenséges had felett. / Egy nemesasszony a kistapolcsányi Máriához fohászkodik, hogy települése meneküljön meg a török hadak pusztításaitól. A törökök nem sok idővel később döntő vereséget szenvednek.

DT–AF: Pétervárad (Religio, 1854. II. félév, 579.); Pétervárad (Bálint Sándor, 1943. 163.; Uő, 1944a. 79–80.); Pétervárad (Szilárdfy Zoltán, 1994. 340.).

FF: Márkusfalva (Budai Ferencz, 1805. II. 664.); Abos (Tóth Sándor, 1910. II. 363.); Kistapolcsány (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 151–152.); Kistapolcsány (Remény, 2007. augusztus 5. 12.).

→MZ V. B 29.1.

B 42.7. Hazatérés a fogságból. A boldogasszonyi kegyképhez fohászkodók kiszabadulnak a török rabságból. / A makkosmáriai kegyképhez fohászkodó katonák hazatérnek a hadifogságból.

DT: Boldogasszony – 3 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 111–112., 136–140. – 1683–1686); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 40.); Budapest/Makkosmária (Varga Géza Ernő, 1937. 156–163.); Nemeshany (Lanczendorfer Zsuzsanna, 2013. 26.).

B 42.8. A kiderült ártatlanság. A veszprémi/a máriapócsi kegyképhez fohászkodó rabnak kiderül az ártatlansága. / A várúr azt mondja a halálra ítélt rabnak, hogy ha a vár fokáról ágyúval eltalálja a legelőről hazafelé tartó csorda bikáját, akkor szabadon engedi. Az ártatlanul elítélt rab a krasznahorkai Máriához imádkozik, és lövésével telibe találja a bikát, miáltal kiszabadul. / Az ártatlanul halálra ítélt rab azt kéri, hogy vezessék a máriapócsi kegykép elé, és amikor a tekintetét a Mária-képre veti, szétnyílnak és a földre hullnak a vasbilincsei, melyek azóta is ott lógnak a templom falán.

DT: Veszprém (EA 19147/16. – Bán Ferenc gy., 1976).

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1988. 361.); Krasznahorkaváralja (MZA 55087. – Magyar Zoltán gy., 2003).

AF: Máriapócs (EA 6467. – Szendrey Zsigmond gy., 1920-as évek); Máriapócs (Paulovits Sándor, 1930. 38–39.); Battyán (Magyar Zoltán, 2009b. 89–90.).

B 42.9. Szabadulás a tatároktól. Egy katona a boldogasszonyi kegyképhez fohászkodik, amikor rajtaütnek a tatár harcosok, de imájának köszönhetően csodás módon sikerül elmenekülnie előlük.

DT: Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 195–200. – 1690).

B 42.10. Szabadulás a rablóktól. Egy úton lévő embert 13 rabló támad meg. Az illető a boldogasszonyi kegyképhez fohászkodik, mire az útonállók lövései elkerülik őt, a lovaik pedig „megkötődnek”, amikor rá akarnának rontani. / Egy nemesasszony a máriaradnai Szűzanyához fohászkodik amikor rablók törnek a házára, és szerencsésen megmenekül a veszedelemből. / Egy kisfiú, akit szép hangja miatt vándorcigányok akarnak ellopni, a vodicai Máriához fohászkodik és átkarolja a fát, amin a kegykép függ, mire láthatatlanná válik, és a cigányok nem találják meg, hiába keresik mindenütt.

DT: Győr/Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 117–123. – 1685).

AF–ER: Máriaradna – 2 (Világos Berkes-hegy, 1796. 61., 62–63.; Magyar Pál, 1902. 101.).

AF: Baja-Máriakönyve/Vodica (BSH 147-84/17. – Bosnyák Sándor gy., 1941); Baja-Máriakönyve/Vodica (Bálint Sándor, 1943. 164.).

B 42.10.1. A cigányok által elrabolt gyerek. Egy úri házaspár kisfiát ellopják a cigányok, megvakítják és koldulásra kényszerítik. A házaspár évekig kereseti a fiút, de hiába, végül a máriaradnai Szűzanyához fordulnak segítségért. Amikor a templomhoz érkeznek, saját fiukra ismernek a bejárat előtt kéregető koldusok között. Az értesített csendőrök a cigányokat elfogják és felakasztják, a megvakított gyereket pedig visszaadják a szüleinek.

SZ: Andrásfalva/Máriaradna (Bosnyák Sándor, 1977. 153–154.).

ER: Világos (MZA 91008. – Magyar Zoltán gy., 2010).

→Rablók és rablótörténetek.

B 42.11. Megmenekülés a farkasoktól. Két vándordiókot megtámadnak a farkasok. A diákok a közelben egy magas fán egy Mária-képet (a vodica kegyképet) pillantanak meg, oltalomért hozzá fohászkodnak, és sikerül is megmenekülniük.

AF: Baja-Máriakönyve/Vodica (Bálint Sándor, 1943. 164.; Uő, 1944. 53–54.; Barna Gábor, 1990. 30.).

B 42.12. A mélybe zuhant gyermek. A grófi dajka ringatás közben kiejti a vár ablakán úrnője egyetlen kisfiát. / A harangozó lánya/fia véletlenül kiesik a templomtoronyból. / Egy kislány lezuhan a mély szakadékba. A lezuhant gyermek dajkája/apja/édesanyja kétségbeesésében a gimesi várkáporna Mária-képéhez/a boldogasszonyi Mária-képéhez/a szegedi Fekete Máriához/a máriacsiklovai Szűzanyához fohászkodik segítségért, és hamarosan kiderül, hogy a gyermek csodás módon sérülések nélkül vészeltte át a balesetet (fennakadt egy bokron stb.).

DT: Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 55–56. – 1671).

FF: Gimes (Mártonvölgyi László, 1941. 130–131.), Gimes* (Magyar Zoltán, 2002. 189.).

AF: Szeged-Alsóváros (Ordinánsz Konstantin, 1831. 58–60.; Bálint Sándor, 1980. 118.); Szeged-Alsóváros (Tömörkény István, 1909. 160.); Máriacsiklova (Keresztény Élet, 2000. december 17. 5.).

B 42.13. A mély kútba esett gyermek. Egy gyermek játék közben véletlenül egy mély kútba esik. A szülei kétségbeesésükben a boldogasszonyi Szűzanyához fohászkodnak segítségért, és a gyerek sérelem nélkül kerül ki a kút mélyéről.

DT: Boldogasszony – 2 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 49–50., 240–241. – 1670, 1692); Nezsider/Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 37.).

B 42.14. A malomkerék alá esett ifjú. Egy asszony/egy fiú a vízimalom sebesen forgó kereke alá esik. A szerencsétlenül járt asszony/a fiú anyja a boldogasszonyi/szentantali/máriaradnai Szűzanyához fohászkodik segítségért, és a kerék csodás módon azonnal megáll, mielőtt még az asszony/a fiú testét összeroncsolná.

DT: Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 293–294. – 1694); Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 79. – 1721/1930).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 65. – 1762); Máriaradna (Dugonics András, 1810. 116–117.).

B 42.15. A szerencsés végkimenetelű baleset. Egy négylovas kocsival utazó férfi alatt beszakad a Fertő-tó jege, de a boldogasszonyi Máriához fohászkodva lovával együtt kiszabadul életveszélyes helyzetéből. / Egy férfi lovastul-kocsistul a hídról a folyó vizébe/egy mély szakadékba zuhan. Esés közben a boldogasszonyi Szűzanyához fohászkodik és életben marad. /Stb.

DT: Boldogasszony – 2 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 252–256., 284. – 1692, 1693); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 41.).

FF: Zseliz (MZA 102974. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

AF–ER: Máriaradna/Újszentanna – 2* (Barna Gábor, 2004. 86., 87. – 1966, 1968).

B 42.16. A megvadult lovak. Egy polgár/egy paraszt/ a kalocsai érsek orvosainak kocsiját/szénával megrakott szekerét elragadják a megvadult lovak, és sebesen vágatnak a szakadék felé. Az illető oltalomért a boldogasszonyi/a hajósi kegyképhez fohászkodik, és a lovak a szakadék szélén lecsillapodnak.

DT: Boldogasszony – 2 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 44–45., 201–204. – 1669, 1690).

AF: Hajós (Lukácsy István, 1937. 45.).

B 42.18. A romok alól épségben előkerülő gyerek. A játszódozó gyerekekre rádől a szomszéd ház tűzfala/az épület erkélye. A romokat takarító emberek/a gyerekek édesapja a szentmártoni Szűzanyához/a máriaradnai kegyképhez fohászkodik, és a gyerekek csodás módon épségben kerülnek elő a törmelékek alól.

DT: Szombathely-Szentmárton (Szalay János, 1938. 116–117. – 1756).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 97–98. – 1762).

B 42.20. A megszűnő rontás. A megrontott személy szülei a boldogasszonyi/a máriaradnai kegyképhez fohászkodnak segítségért, és a rontás hamarosan elmúlik.

DT: Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 47–48. – 1670).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 90. – 1762).

B 42.21. A megszűnő kísértés. Egy férfi elkeseredésében már az öngyilkosságot fontolgatja, amikor eszébe jut, hogy végső reményként a boldogasszonyi Szűzanya segítségét kérje. Fogadalmát követően az illető megszabadul minden bajtól és visszatér az életkedve.

DT: Győr/Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 41.).

B 42.23. A visszakapott pénz. A boldogasszonyi Szűzanyához fohászkodó személy elveszett pénze megkerül.

DT: Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 38–39. – 1668).

B 42.24. A csodás meggazdagodás. Egy szegény asszony kisfia egy szentképet áruló házalónál meglát egy Mária-képet, és addig nyaggatja érte az anyját, míg az a képet kölcsönként pénzből végül is megveszi. Másnap reggel azzal állít be a családfő, hogy vége az inséges életüknek, mert az éjjel annyi pénzhez jutott, amennyit talán el sem tudnak költeni.

DT: Pankasz (EA 19984/91–92. – Avas Kálmánné gy., 1978).

B 42.25. Egyéb esetek.

ER: Kolozsorsa/Füzesmikola (Vajkai Aurél, 1943. 45.); Uzdiszentpéter/Füzesmikola (Magyar Zoltán, 2012a. 284.).

B 45. A büntető kegykép. A kegykép megsértőjét/bántalmazóját isteni büntetés sújtja. / A kegykép megbünteti az eljáruló bűnös embert.

→Bűn és bűnhődés.

B 48. Halott emlékére létesített képesfa. A fa alatt történt halálos baleset emlékére a hozzátartozók egy Mária-képet függesztenek fel a fa törzsére.

DT: Rinyabesenyő (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 220.); Fehérvárcsurgó (EA 21368/6. – Sashalmi Endre gy., 1982).

B 51–60. Kegyeképekkel kapcsolatos egyéb hagyományok

B 51. Szentek kegyképei. Csodatévő kegyképek, melyek Jézus Krisztust vagy valamely jeles szentet ábrázolják.

B 51.1. Jézus Krisztust ábrázoló kegykép.

DT: Királyfalva (Jordánszky Elek, 1836. 147. – Godovics Wunibáld feljegyzése, 1827).

ER: Alsóilosva (Tagányi Károly – Réthy László – Kádár József, 1901. IV. 123.); Mezőkeszű/Füzesmikola (Magyar Zoltán, 2011a. II. 284.).

B 51.2. Szent Annát ábrázoló kegykép.

DT: Szany (EA 17770/20. – Balázs Livia gy., 1973); Vászoly (Nagy Balázs szerk., 2012. 188.).

FF: Csécs/Rudnok (MZA 84582. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

B 51.3. Szent Miklóst ábrázoló kegykép.

DT: Feketeváros (Mohl Adolf, 1926. 143–148.; Bálint Sándor, 1977. I. 42.).

B 51.4. Szent Antalt ábrázoló kegykép.

DT: Tejfalu* (Csiba Lajos, 1996. 102–103. – Csiba Lajos gy., 1938); Pécsvárad (Pesti János szerk., 2002. 353.).

B 51.5. Szent Vendelt ábrázoló kegykép.

DT: Radamos (EA 25893/90. – Kerecsényi Edit gy., 1986).

B 51.7. Szent Istvánt ábrázoló kegykép.

FF: Zsolna (Lovcsányi Gyula, 1881. 90.); Méhi (Fehérváry István, 1937. 24.).

B 51.12. Szent Juliannát ábrázoló kegykép.

DT: Loretom (Mohl Adolf, 1926. 162–163.).

B 51.13. Szent Ignácot ábrázoló kegykép.

FF: Szepesség (Turisták Lapja, 1930. 310. – Rónaky Kálmán gy.).

B 51.14. Xavéri Szent Ferencet ábrázoló kegykép.

FF: Szepeshely/Szepeskáptalan (Pirhalla Márton, 1899. 472. – 18. század második fele).

B 51.15. Loyolai Szent Ignácot ábrázoló kép.

FF: Kassa* (Thaly Kálmán, 1881. 125.; Uő, 1889. 102. – 1706).

AF: Nyírvasvári (Ferenczi Imre – Molnár Mátyás, 1972. 254.).

B 51.16. Kis Szent Terézt ábrázoló kegykép.

FF: Imreg (MZA 97555. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

B 52. Protestánsok által is tisztelt kegykép. Kegykép, amit a környékbeli protestánsok is tisztelnek/amit csodatévő híre miatt ők is gyakran felkeresnek.

DT: Boldogasszony (Rosty Kálmán, 1890. 342–343.; Bálint Sándor – Barna Gábor, 1994. 265.); Boldogasszony (Schaefer Jakob, 1897. 16.).

IRODALOM

A KOLOSVÁRI KÖNYVEZŐ SZÜZNEK HISTÓRIÁJA. MEGIRATOTT AZ OTT LÉVŐ PATER JESUITÁK ÁLTAL...

1735 Kolozsvár, Varjas Endre kegyesrendi tanár publikálta.

A MÁRIA-REMETE ISMERTETÉSE. A PESTMEGYEI SZÉKESFEHÉRVÁRI EGYHÁZMEGYÉHEZ TARTOZÓ HIDEKGÚT MELLETTI „MÁRIA-REMETE-KÁPOLNA” ISMERTETÉSE

1899 Budapest, Mária-Remete-Boldogasszony Egylet.

A TENGERI KISASSZONY. IPOLYI ARNOLD KÉZIRATOS FOLKLÓRGYŰJTEMÉNYE EGÉSZ MAGYARORSZÁGRÓL 1846–1858

2006 Közreadja BENEDEK Katalin. Budapest, Balassi Kiadó. /Magyar Népköltészet Tára VI./

A VASVÁRI CSODÁLATOS SZENT-KÚT

1875 Pest.

ABAÚJ-TORNA VÁRMEGYE

1896 (Szerk.: SZIKLAY János és BOROVSZKY Samu.) Budapest, „Apollo” Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság.

ÁNGYÁN M. Fülöp

1942 *Máriaremeteinek kegyhelye*. Budapest, Szervita Rendház.

AURENHAMMER, Hans

1956 *Die Mariengnadenbilder Wiens und Niederösterreichs in der Barockzeit. Der Wandel ihrer Ikonographie und ihrer Verehrung*. Wien, Kommissionverlag Berger.

BÁLINT Sándor

1939 Adatok a magyar búcsújárás néprajzához. *Ethnographia*, L, 193–200.

1942 *Egy magyar szentember. Orosz István önéletrajza*. Budapest, Franklin.

1943 Bácska kegyhelyei. *Kalangya*, 4, 162–165.

1944a *Sacra Hungaria. Tanulmányok a magyar vallásos népelet köréből*. Kassa, Wiko Nyomda.

- 1944b *Boldogasszony vendégségében*. Budapest, Veritas.
- 1957 *Szegedi szótár I–II*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- 1960 Alsóváros. *A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1958–1959*. 123–126. Szeged.
- 1963 A szegedi táj mondavilágából. *Ethnographia*, LXXIV, 38–53.
- 1971 Népi hitvilág. In: JUHÁSZ Antal (szerk.): *Tápé története és néprajza*. 629–642. Tápé, Tápé község Tanácsa.
- 1977 *Ünnepi kalendárium I–II*. Budapest, Szent István Társulat.
- 1980 *A szegedi nemzet. A szegedi nagytáj népélete III*. Szeged. /Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1978–1979/2./
- 1983 *Szeged–Alsóváros. Templom és társadalom*. (S.a.r. TOMISA Ilona.) Budapest, Szent István Társulat.
- BÁLINT Sándor – BARNA Gábor
- 1994 *Búcsújáró magyarok. A magyarországi búcsújárás története és néprajza*. Budapest, Szent István Társulat.
- BALOGH Augustinus Florianus
- 1872 *Beatissima Virgo Maria Mater Dei, quae Regina et Patrona Hungarorum*. Agriae.
- BARI Károly
- 1990 *Az erdő anyja. Cigány mesék, hagyományok*. Budapest, Gondolat Könyvkiadó.
- BARNA Gábor
- 1986 Búcsújáróhely a Básti-hegyben. In: UJVÁRY Zoltán (szerk.): *Gömör néprajza I*. 163–177. Debrecen, KLTE Néprajzi Tanszék.
- 1988 A könnyező Mária-képek kegyhelyei Magyarországon a XVII–XVIII. században. *Vigilia*, 53, 347–352.
- 1990 *Búcsújáró- és kegyhelyek Magyarországon*. Budapest, Medicina Kiadó.
- 1990a Adatok a felsőöriek búcsújáró hagyományainak ismeretéhez. In: FEJŐS Zoltán – KÜLLÖS Imola (szerk.): *Vallásosság és népi kultúra a határainkon túl*. 246–256. Budapest, Magyarságkutató Intézet.
- 2004 „Mária megsegített”. Imameghallgatások és csodás gyógyulások kegyhelyeken. A máriaradnai fogadalmi tárgyak kutatásának néhány tanulsága. In: Pócs Éva (szerk.): *Áldás és átok, csoda és boszorkányság. Vallásetnológiai fogalmak tudományos közéletben*. 80–93. Budapest, Balassi Kiadó.
- BÁRTH János
- 2005 *A Boldogasszony dusnoki kertje*. Kecskemét, Cumania Alapítvány.

BERECZ Sándor

é. n. [1992] *Zarándokok könyve*. Bácsszőlős, Római Katolikus Plébánia.

BIHARI NÉPMONDÁK

1995 Közzéteszi: FARAGÓ József – FÁBIÁN Imre. Nagyvárad, Literator Könyvkiadó.

BONOMI Jenő

1939 Makkos Mária. *Katholikus Szemle*, 53, 150–156.

1940 Búcsújárás Solymárra. *Ethnographia*, LI, 361–366.

BOSNYÁK Sándor

1962 Baranyai bányászok meséi és elbeszélései. *Néprajzi Közlemények*, 7, 100–150.

1977 *A bukovinai magyarok hitvilága I. (Világkép, mitikus alakok, jeles napok, álmofejtés.)* Budapest, MTA Néprajzi Kutatócsoport. /Folklór Archívum 6./

2001 *1100 történeti monda*. Budapest, MTA Néprajzi Kutatóintézete. /Folklór Archívum 20./

BOZÓTH [Dezső]

1868 A Balaton vidéke. *Hazánk s a Külföld*, 471–472.

BOZÓTH Dezső

1868 Fraknó vára. *Hazánk s a Külföld*, 209–211.

BÖLCSKEY Ödön

1997 A szent-antali kolostor története [1930]. In: PRESINSZKY Lajos (s.a.r. és szerk.): „*Hamisabb a Duna a szép menyecskénél*”. *Barangolás a Felső-Csallóközben*. 59–80. Somorja, Integrata Kiadó.

BRÜCKNER, Wolfgang

1979a *Maria Buchen. Eine fränkische Wallfahrt*. Würzburg.

1979b „Narrativistik”. Versuch einer Kenntnisnahme theologischer Erzählforschung. *Fabula*, 20, 18–33.

1981 „Bildlore” und nonverbale Kommunikation. *Ethnologia Europae*, XII, 18–22.

BUDAI Ferencz

1804–1805 *Magyar Ország polgári históriájára való Lexicon I–III*. Nagyváradonn, Budai É'saiás.

CHRISTIANSEN, Reidar Thoralf

1958 *The Migratory Legends. A Proposed List of the Norwegian Variants*. Helsinki, Suomalainen Tiedeakatemia. /Folklore Fellows Communications 175./

CSEREI Mihály

1983 *Erdély históriája (1661–1711)*. (S.a.r. és a jegyzeteket írta BÁNKÚTI Imre.) Budapest, Európa Kiadó.

- CSETE István
1754 *Panegyrici Sanctorum...* Kassa, Akadémiai Nyomda.
- CSIBA Lajos
1996 *Csiba Lajos Diáriuma. Felső-csallóközi gazdaregulák, babonák, mesék és népszokások.* (CSIBA Lajos kéziratát s.a.r. és szerk. PRESINSZKY Lajos.) Somorja.
- CSODÁK KÖNYVE. SZENT HAGYOMÁNYOK ÉS NÉPIES MONDÁK, MELYEK BEN SZÁZÖTVEN CSODÁK FOGLALTATNAK
1859 Pesten, Bucsánszky.
- CSORBA Béla
2006 *Hol vette a király a várát? Névtani és tárgytörténeti írások.* Újvidék, Fórum Kiadó.
- DOBOS Ilona
1988 *Bodrogkeresztúri mesék és mondák.* Budapest, Akadémiai Kiadó. /Új Magyar Népköltési Gyűjtemény XXII./
- DÖMÖTÖR Ákos
1992 *A magyar protestáns exemplumok katalógusa.* Budapest, MTA Néprajzi Kutatóintézete. /Folklór Archívum 19./
- DUGONICS András
1810 *Radnai történetek.* Szegeden, Grün Orbán Nyomda.
- ECKERT Irma
1937 A kalocsavidéki magyarság vallásos népköltészete. *Ethnographia*, VIII, 30–39., 167–180., 424–441.
- EPERJESSY Ernő
2009 *Órtilos hiedelmek és mondák.* Budapest, MTA Néprajzi Kutatóintézete. /Folklór Archívum 21./
- ESTERHÁZY Pál
1690 *Az egész világon levő tsudálatos boldogságos Szűz Képeinek rövideden föltett eredeti...* Nagyszombat, Galanthai Esterhas Pal.
1691 *Az boldogságos Szűz Mária szombatja, azaz minden szombat napokra való aétosságok...* Nagyszombat.
1696 *Mennyei Korona...* Nagyszombat.
- FEHÉR Mátyás
1942 *A hétszázados vasvári Szent Domonkos-rendi kolostor története 1241–1941.* Budapest, Stephaneum.
- FEHÉRVÁRY István
1937 *Magyarok a nyelvhatáron.* Rozsnyó, Sajó-Vidék.
- FELLNER Antal
1882 *A váczai hét kápolnában levő csodálatos Boldogasszony képének tisztelete és története.* Budapest.

FERENCZI Imre – MOLNÁR Mátyás

1972 *Fordulj kedves lovam... Rákóczi és kuruc néphagyományok Szabolcs-Szatmárban*. (Gyűjtötte FERENCZI Imre és MOLNÁR Mátyás, szerkesztette CSALLÁNY Dezső, a bevezetőt írta FERENCZI Imre.) Vaja, Vay Ádám Múzeum.

FRAUHAMMER Krisztina

2013 A megmagyarázható és a megmagyarázhatatlan kettősége. Csodanarratívák Máriapócon. In: PILIPKÓ Erzsébet (szerk.): *Népi vallásosság a Kárpát-medencében* 8. 92–103. Veszprém, Laczkó Dezső Múzeum.

GÁL Péter József – MOLNÁR V. József

1999 *Idvezlég, kegyelmes Szent László király, Magyarországnak édes oltalma*. Budapest, Örökség Könyvműhely.

GEBHART, Johann

1854–1856 *Die heilige Sage in Oesterreich I–II*. Wien, Gres Verlag.

GRUEBER, Antonius

1737 *Historia Thaumaturgae Virginis Claudiopolitanae*. Claudiopi, Typis academicis S. J.

GYÖMBÉR András

1899 *A Besnyő kegyhely története a népmonda után*. Eger.

GYÓRFY Eszter

2012 Csodák és csodatörténetek a szőkefalvi kegyhelyen. In: Pócs Éva (szerk.): *Szent helyek, ünnepek, szent szövegek. Tanulmányok a romániai magyarság vallási életéből*. 75–230. Budapest–Pécs, L'Harmattan Kiadó.

HANUSZ István

1902 Csodakútak hazánkban. *Földrajzi Közlemények*, 67–77.

HARANGOZÓ Imre

1990 *Radna fényes csillaga*. Újkígyós, Szerzői kiadás.

HERRMANN Antal

1882 A budakeszi Mária-kép mondája. *Turisták Lapja*, 1, 15–16.

1889 A budakeszii Mária-kép mondája. *Turisták Lapja*, 15–16.

HERRMANN, Gisela

1974 *Das Frevelmotiv in den österreichischen Kulterzählungen*. Frankfurt am Main.

HETÉNY János

2000a *Nagyboldogasszony virrasztása. Egy terepkutatás jegyzetei 1951–1952*. Szeged, Szegedi Tudományegyetem Néprajzi Tanszék. /Devotio Hungarorum 7./

- 2000b *A győri vérrel könnyező Szűzanya kultusztörténete*. Szeged, Szegedi Tudományegyetem Néprajzi Tanszék.
- HEVES MEGYE FÖLDRAJZI NEVEL. I. AZ EGRÍ JÁRÁS
1970 (Szerk.: PAPP László és VÉGH József.) Budapest, Magyar Nyelvtudományi Társaság.
- HEVES MEGYE FÖLDRAJZI NEVEL. II. A FÜZESABONYI JÁRÁS
1976 (Szerk.: VÉGH József – PAPP László.) Budapest, Magyar Nyelvtudományi Társaság.
- HORVÁTH Athanáz
1926 *A Boldogasszonyi kegyhely története*. Neusiedl am See, Horváth Viktor Könyvnyomdája.
- HUFNAGEL Ferenc
1934 *A 200 éves kegyhely Solymár. Solymár der 200 jährige Gnadenort*. Budapest, Europa Nyomda.
- HUSZÁR Károly
1859 *Vezérkönyv búcsújárók számára, a Boldogságos Szűz Máriának bodaiki, andocsi és kis-czelli kegyelemképe s történetével*. Székesfehérvárott.
- IGAZ BESZÉD A' MÁSODIK PÓCSI SZŰZ SZENT MÁRIA KÉPÉNEK SIRÁSÁ, ÉS KÖNYVEZÉSE FELŐL
1751 Kassán.
- IMRE Mária, L.
2000 Szűz Mária gyógyító forrásai. In: L. IMRE Mária (szerk.): *Népi vallásosság a Kárpát-medencében* III. 171–176. Pécs, Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága.
- IPOLYVÖLGYI NÉMETH J. Krizosztom
1991 *Búcsújárók könyve*. Balassagyarmat, Novitas B. Kiadó.
- JORDÁNSZKY Elek
1836 *Magyar országban, 's az ahhoz tartozó részekben lévő Boldogságos Szűz Mária kegyelem' képeinek rövid leírása*. Posonban, Belnay Nyomda.
- KALTENBAECK, Johann Paul
1845 *Die Mariensagen in Oesterreich*. Wien, Ignaz Verlag.
- KANDRA Kabos
1891 *Aba Samu király*. Budapest, Ráth Mór.
- KERNY Terézia
1990 Genthon István topográfiai levelezése. *Ars Hungarica*, 18, 2, 278–292.
- KISFALUSI János
1997 Háromszáz éve könnyezett először a máriapócsi kegykép. *Honismeret*, 25, 1, 13–16.

KISS FÁBIÁN

1703 *Betegek gyógyítója...* Nagy–Szombatban, Hörmann János.

KMECZKÓ MIHÁLY

1991 Búcsújárás az 1930–as években a csereháti Buzitáról Barkára. *Honismeret*, 19, 4, 24–27.

KNAPP ÉVA – TŰSKÉS GÁBOR

2004 *Populáris grafika a 17–18. században*. Budapest, Balassi Kiadó.

KÓS KÁROLY

1994 A népi ikonkészítés műhelyei a Mezőségen. In: ZAKARIÁS Erzsébet – KESZEG Vilmos (szerk.): *Kriza János Társaság Évkönyve 2*. 198–210. Kolozsvár, Kriza János Néprajzi Társaság.

KOVÁCS ATTILA

2005 Barka. Közösségek, identitások és vallásosság egy felsőgömöri búcsújáró helyen. In: PRÓNAI Csaba (szerk.): *Lokális cigány közösségek Gömörben*. 58–70. Budapest, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete.

KOVÁCS FERENC

1995 *Aradvégi mondák*. Újkígyós, Ipolyi Arnold Népfőiskola. /Az Ipolyi Arnold Népfőiskola kiskönyvtára 1./

KOVÁCS GYÁRFÁS

1898 *Kath. búcsújáró*. Szamosujvárt.

KÖVECSÉS VARGA ETELKA

2004 A szakrális építmények helymeghatározó tényezői Esztergomban és környékén. In: S. LACKOVITS Emőke – MÉSZÁROS Veronika (szerk.): *Népi vallásosság a Kárpát-medencében 6*. 15–21. Veszprém, Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága.

KRETZENBACHER, LEOPOLD

1977 *Das verletzte Kultbild. Voraussetzungen, Zeitschichten und Aussagenwandel eines abendländischen Legendentypus*. München.

1980 *Legendenbilder aus dem Feuerjenseits. Zum Motiv des „Losbetens“ zwischen Kircehnlehre und erzählenden Volksglauben*. Wien, 1980.

KRISS, RUDOLF

1933 *Die religiöse Volkskunde Altbayers*. Baden bei Wien.

S. LACKOVITS EMŐKE

2007 Megszentelt helyek, gyógyító és csodaforrások a Veszprémi Római Katolikus Egyházmegyében, különös tekintettel a Bakonyra és a Balaton-felvidékre. In: S. LACKOVITS Emőke – SZÖCSNÉ GAZDA Enikő (szerk.): *Népi vallásosság a Kárpát-medencében 7*. 219–236. Sepsiszentgyörgy, Székely Nemzeti Múzeum.

- 2008 Veszprém megye szakrális emlékei. *Honismeret*, 36, 1, 41–53.
- LANCZENDORFER Zsuzsanna
2013 A nemeshanyi „kükép”. In: PILIPKÓ Erzsébet (szerk.): *Népi vallásosság a Kárpát-medencében* 8. 18–34. Veszprém, Laczkó Dezső Múzeum.
- LANDGRAF Ildikó (szerk.)
1998 *„Beszéli a világ, hogy mi magyarok...” Magyar történeti mondák.* Budapest, Magyar Néprajzi Társaság.
- LATKÓCZY Mihály
1898 *Magyar szentegyházak regéi.* Budapest, Pallas Nyomda.
- LENGYEL Ágnes – LIMBACHER Gábor
1997 *Népi vallásosság a Palócföldön.* Balassagyarmat, Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága.
- LÉVAY Mihály
1934 *A Boldogságos Szűz Mária élete, tisztelete, szent helyei, legendái.* Budapest, Franklin-Társulat.
- LIER, Jacobus
1747 *Mariana lux relucens, seu historia gerruina iconis B. V. Mariae lachrymosae...* Claudiopoli.
- LIMBACHER Gábor
2001 Kápolnák és kápolnagondozók Nógrádban. In: S. LACKOVITS Emőke – MÉSZÁROS Veronika (szerk.): *Népi vallásosság a Kárpát-medencében* 5. 403–417. Veszprém, Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság.
2004 A csoda hagyományozódása egy öltöztetős Mária-szobor esetében. In: PÓCS Éva (szerk.): *Áldás és átok, csoda és boszorkányság.* 94–118. Budapest, Balassi Kiadó.
2005 Jelenések Mária eljegyzése évköri ünnepén. In: BARNA Gábor (szerk.): *Idő és emlékezet. Tanulmányok az időről az ezredfordulón.* 133–150. Budapest, Kairosz Kiadó.
- LISZKA József
2000 *Állítatott keresztényi buzgóságbul. Tanulmányok a szlovákiai Kisalföld szakrális kisémlékeiről.* Dunaszerdahely, Lilium Aurum Kiadó.
- LOVCSÁNYI Gyula
1881 *A Vág és vidéke.* Budapest.
- LUKÁCS László
1997 A vándorló templomok kérdéséhez. In: S. LACKOVITS Emőke (szerk.): *Népi vallásosság a Kárpát-medencében* II. 264–271. Veszprém–Debrecen, Laczkó Dezső Múzeum.
- LUKÁCSY István
1937 *A hajósi csodatevő Mária-szobor és kegyhely története.* Kalocsa, Árpád Nyomda.

MAGYAR Zoltán

- 1998a *Szent László a magyar néphagyományban*. Budapest, Osiris Kiadó.
- 1998b *Arany Szent Lászlójának művelődéstörténeti vonatkozásai. Irodalomtörténet*, 4, 524–533.
- 2001a *Torna megyei népmondák*. Budapest, Osiris Kiadó. /Magyar Népköltészet Tára I./
- 2001b *Halhatatlan és visszatérő hősök. Egy nemzetközi mondatípus kárpát-medencei redakciói*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- 2002 *A mindentudó fű*. Dunaszerdahely, Lilium Aurum Kiadó.
- 2004a *Kalotaszegi népmondák*. Budapest, Balassi Kiadó. /Magyar Népköltészet Tára V./
- 2004b *A herencsényi mesemondó. Herencsényi mesék, mondák és tréfás népi elbeszélések*. Budapest, Balassi Kiadó. /Magyar Népköltészet Tára IV./
- 2004c *Bucsek József mesél. Kiskovácsvágási mesék és mondák*. Debrecen, Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszék. /Gömör néprajza LIX./
- 2006a *Szent György a magyar kultúrtörténetben*. Budapest, Kairosz Kiadó
- 2006b *Népmondák a Medvesalján*. Dunaszerdahely, Lilium Aurum Kiadó.
- 2009a *Csinódi népköltészet. Az Űz-völgyi csángók folklórhagyománya*. Budapest, Balassi Kiadó. /Magyar Népköltészet Tára IX./
- 2009b *A rétiember. Bodrogközi népi elbeszélések*. Dunaszerdahely, Lilium Aurum Kiadó.
- 2009c *Szilágysági dekameron. Szilágysági tréfás népi elbeszélések*. Marosvásárhely, Mentor Kiadó.
- 2009d *Hunyad megyei népmondák*. Marosvásárhely, Mentor Kiadó.
- 2010 *Muravidéki népmondák*. Lendva, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet.
- 2011a *Erdélyi népmondák*. I–II. Marosvásárhely, Mentor Kiadó.
- 2011b *Erdővidéki népmondák*. Barót, Tortoma Kiadó.
- 2011c *Bebek juhász kincse. Népmondák Rozsnyó vidékén*. Dunaszerdahely, Lilium Aurum Kiadó.
- 2011d *Népmondák a két Homoród mentén*. Barót, Tortoma Kiadó.
- 2012a *Mezőségi népmondák*. Budapest, Balassi Kiadó. /Magyar Népköltészet Tára XIII./
- 2012b *Mátyás király Körösréven. Géczy Hegedűs Sándor történetei*. Rév, Pro Rév Egyesület.
- 2012c *Érmelléki népmondák*. Barót, Tortoma Kiadó.

MAGYAR Zoltán – VARGA Norbert

- 2007 *Amikor még szűk vót a világ... Mondák és hiedelmek Fülek vidékén*. Dunaszerdahely, Lilium Aurum Kiadó.

MAGYARY Pál

1902 *Mária-Radna és a Boldogságos Szt. Szűz kegyelmes képének története némi kegyelmek és csodák felsorolásával.* Temesvár, Csanád-egyházmege.

MAKRA Sándor

1991 *Görbédi István mesél.* (Sajtó alá rendezte és a jegyzeteket összeállította ERDÉSZ Sándor.) Nyíregyháza, Jósza András Múzeum.

MANGA János

1962 A hasznosi tömegpszichózis. (A búcsújáróhelyek és a „hasznosi csoda” összefüggései.) *Ethnographia*, LXXIII, 353–388.

MÁRKI Sándor

1913 *Dósa György.* Budapest, Magyar Történelmi Társulat.

MÁRTONFFY György

1709 *Denuo erumpens Lachrymarum scaturigo...* Tyrnaviae.

1738 *Denuo erumpens Lachrymarum scaturigo...* (2. kiadás.) Tyrnaviae.

MÁRTONVÖLGYI László

1941 *Emlékek földjén.* Nyitra, Risnyovszky Nyomda.

MARTOS György

1994 Adalékok a márianosztrai búcsújárások történetéhez. In: HÁLA József – MÁNDLI Gyula (szerk.): *Börzsönyvidék 2.* 137–144. Szob, Érdy János Könyvtár és Információs Központ.

MIZSER Lajos

2000 Szabolcs megye Pesty Frigyes 1864. évi Helynévtárában. *A nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve XLII.* 227–372. Nyíregyháza.

MÓD László – SIMON András

2005 „Vannak, valóságosan vannak, akik látták...” In: BARNÁ Gábor (szerk.): *Idő és emlékezet. Tanulmányok az időről az ezredfordulón.* 151–166. Budapest, Kairosz Kiadó.

2008 „Nem tudom, testvér, ha olvasod írásomat...” Egy kultuszhely formálódása a narratívumok tükrében. In: Pócs Éva (szerk.): *Démonok, látók, szentek.* 476–484. Budapest, Balassi Kiadó.

MOHL Adolf [Pap bácsi]

1926 *Nyugatmagyarországi mondák és mondafélék.* Győr, Győregyházmege Nyomda.

MÓRICZ Pál

é. n. A pócsi Máriánál. In: *Magyar sirató.* 372–388. Budapest, Szerzői kiadás.

NAGY Balázs (szerk.)

2012 *Magyarország hagyományörző túraútvonalai.* Budapest, Totem Plusz.

NAGY Margit, B.

1977 Adatok a mikolai Mária-ikon történetéhez. In: *Stílusok, művek, mesterek. Művészettörténeti tanulmányok.* 24–31. Bukarest, Kriterion Kiadó.

NAMÉNYI Lajos

1888a Az aradi Hegyalján. *Aradi Közlöny*, 217, 2–3.

1888b Az aradi Hegyalján. *Fővárosi Lapok*, 1613–1615.

NEDECZKY, Ladislaus

1739 *Fontes Gratiarum Marianarum novi... Agriae.*

ORBÁN Balázs

1868–1873 *A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi s népismereti szempontból* I–VI. Pest – Budapest, Ráth Mór.

ORDINÁNSZ Konstantin

1831 *A Libánus havasi alatt illatozó Titkos értelmű Rózsa...* Szegeden, Grün Nyomda.

PAPP Miklós, K.

1874 Bydeskuti Boldizsár naplója. *Történeti Lapok*, 593–596.

PÁSZTOR Lajos

1943 *A Máriavölgyi kegyhely a XVII–XVIII. században.* Budapest, Stephaneum Nyomda.

PATAKY István

1878 Hát hol a kép? (Néprege.) *Debreczen*, 68, 11.

PAULOVITS Sándor

1930 *Magyarország kegyhelyei és azok csodái.* Budapest, Barcza J. Nyomda.

PÁVAI Antal

1903 *A kálnoki csodatevő Mária-szobor; kegykápolna és szentkút története.* Budapest.

PESTI János (szerk.)

2002 *Az ördögszántotta hegy. Baranyai mondák, hiedelmek és történetek.* Pécs, Alexandra Kiadó.

PÉTER László

1994 *Szőregi délutánok. Írások Szegedről.* Budapest, Püski Kiadó.

PIRHALLA Márton

1899 *A szepesi prépostság vázlatos története.* Lőcse, Reiss Nyomda.

PÓSAHÁZI János

1669 *Igasság Istápjá* I–II. Sárospatak.

POZSONY VÁRMEGYE ÉS POZSONY

1904 (Szerk.: BOROVSKY Samu.) Budapest, Apollo Irodalmi Társaság.

RIDOVICS Anna

2006 *Kegykép (kegyiszobor).* In: KÖSZEGHY Péter (főszerk.): *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon* V. 264–276. Budapest, Balassi Kiadó.

ROSTY Kálmán

1888 Nagyasszonyunk kegyhelyei hazánkban. XXIII. Váczi hét-kápolnai szűz Mária. *Szűz Mária Virágos Kertje*, 165–171.

1890 Nagyasszonyunk kegyhelyei hazánkban XL. Fertői Boldogasszony. *Mária-Kert*, 12, 341–348.

RUFF Andor

1928/1938 *Mosonmegyei és környékbeli népregék, mesék és mondák*. Magyaróvár, Mosonvármegyei Nyomda.

SÁNDOR Ildikó

1999 Búcsújárás és engesztelés a homokkomáromi kegyhelyen. Adatok egy szent hely kontinuitásának és megújulásának kérdéséhez. In: BENEDEK Katalin – CSONKA-TAKÁCS Eszter (szerk.): *Démonikus és szakrális világok határán. Mentalitástörténeti tanulmányok Pócs Éva 60. születésnapjára*. 477–485. Budapest, MTA Néprajzi Kutatóintézete.

SÁNDOR István

1987 Szent helyek legendái. In: ORTUTAY Gyula (főszerk.): *Magyar Néprajzi Lexikon* 4. 657–659. Budapest, Akadémiai Kiadó.

SCHAEFER Jakab

1897 *A Bold. Szűz Mária kegyhelyei Magyarországon*. Budapest.

SCHERER, Henrik

1702 *Geografia Mariana*. Viennae.

SCHWARTZ Elemér

1925 A templomi védőszentek és a helységnevek. *Egyetemes Philológiai Közlöny*, 31–37.

SERES István

1993 *Solymár története és néprajza*. Solymár, Helytörténeti Alapítvány.

SOMOGY MEGYE FÖLDRAJZI NEVEI

1974 (Szerk.: PAPP László és VÉGH József.) Budapest, Akadémiai Kiadó.

SOMOGYI Leopold

1697 *Rede über den wundervollen Blutschweiss des Gnadenreichen Marianbildes*. Raab.

Soós Sándor

2011 *Út menti szakrális emlékek. Esztergom-Budapesti Főegyházmegye. Dunakanyar – Pilis*. Budapest, Püski Kiadó.

SZALAY János

1938 *A szombathelyi Szent Domonkos-rendiek lelkipásztori működése 1638–1938*. Szombathely, Martineum Nyomda.

SZAPU Magda

1980 A segesdi búcsú. *Somogy*, 5, 61–64.

SZEGHALMY Gyula

1929 *Felvidéki regék*. Debrecen, Debrecen és a Tiszántúli ref. egyházker. könyvny. vállalata.

SZENDREY Ákos

1940 Adatok a magyar búcsújárás néprajzához. *Ethnographia*, LI, 87–90.

SZENDREY Zsigmond

1922 Magyar népmonda-típusok és tipikus motívumok. *Ethnographia*, XXXIII, 45–64.

SZENTHELYI-MOLNÁR István – MAUKS Márta

1988 *Magyarország Szűz Mária kegyhelyei*. Budapest, Szent István Társulat.

SZILÁRDFY Zoltán

1984 *Barokk szentképek Magyarországon*. Budapest, Corvina Kiadó.

1994 A magyarországi kegyképek és szobrok tipológiája és jelentése. In: BÁLINT Sándor – BARNA Gábor: *Búcsújáró magyarok*. 323–348. Budapest, Szent István Kiadó.

SZILÁRDFY Zoltán – TÜSKÉS Gábor – KNAPP Éva

1987 *Barokk kori kisgrafikai ábrázolások magyarországi búcsújáróhelyekről*. Budapest, Egyetemi Könyvtár.

TAGÁNYI Károly – RÉTHY László – KÁDÁR József

1900–1905 *Szolnok-Dobokavármegye monographiája* I–VII. Deésen.

TEMES VÁRMEGYE ÉS TEMESVÁR

1914 (Szerk.: BOROVSZKY Samu.) Budapest, Országos Monografia Társaság.

THALY Kálmán

1881 Jóslatok és babonás hiedelmek a Rákóczi-korban. *Századok*, 15, 40–60., 115–132.

1889 *Irodalom- és műveltségtörténeti tanulmányok a Rákóczi-korból*. Budapest.

THIRRING Gusztáv

1900 *Budapest környéke*. Budapest, Pesti Lloyd-Társ.

TITKOS ÉRTELMŐ RÓZA, A' VAGY A' FÖRTŐ MELLETT LÉVŐ BOLDOG ASSZONY CSUDÁLATOS ÉRDEMINEK DRÁGA ILLATTYÁRÓL, ÉS JÓ-TÉTEMÉNYINEK, S' LELKI, TESTI ÜDVÖSÉGÉS ORVOSLÁSINAK EGYNÉHÁNY PÉLDÁIRÓL EGYÜGYÜEN EMLÉKEZŐ KÖNYVECSKE

1698 Béczben, Voigt Leopold.

THOMPSON, Stith

1955–1958 *Motif-Index of Folk-Literature. A Classification of Narrative Elements in Folktales, Ballads, Myths, Fables, Mediaeval, Romances, Exempla, Fabliaux, Jest-Books and Local Legends* I–VI. Bloomington, Indiana University Press.

TOLNA MEGYE FÖLDRAJZI NEVEI

1981 (Szerk.: VÉGH József – PAPP László – ÖRDÖG Ferenc.) Budapest, Akadémiai Kiadó.

TÓTH Sándor

1909–1912 *Sáros vármegye monográfiája* I–III. Budapest, Sáros vármegye kiadása.

TÖMÖRKÉNY István

1909 Mária-legendák Szegeden. *Ethnographia*, XX, 160–164.

é. n. [1912] *Bazsarózsák*. Budapest, Singer–Wolfner.

TRAGOR Ignác

1923 *Váci érdekességek*. Vác.

1929 *A Hétkápolna és csodálatos képe*. Vác.

TUBACH, Frederic C.

1969 *Index Exemplorum. A Handbook of Medieval Religious Tales*. Helsinki, Suomalainen Tiedekatemia. /Folklore Fellows Communications 204./

TÜSKÉS Gábor

1993 *Búcsújárás a barokk kori Magyarországon a mirákulumirodalom tükrében*. Budapest. Akadémiai Kiadó.

TÜSKÉS Gábor – KNAPP Éva

1982 Egy dunántúli búcsújáróhely a XVIII. században. *Ethnographia*, XCIII, 269–291.

1985 Egy feltáratlan forrás csoport: barokk kori mirákulumos könyvek magyarországi búcsújáróhelyekről. *Irodalomtörténeti Közlemények*, 89, 90–100.

UDVARI István

1992 *Ruszinok a XVIII. században*. Nyíregyháza, Bessenyei Kiadó.

VAJKAI Aurél

1942 Népi orvoslás a dunántúli búcsújáróhelyeken. *Magyarságtudomány*, 116–139.

1943 *Népi orvoslás a Borsavölgyében*. Kolozsvár, Erdélyi Tudományos Intézet.

VARGA Géza Ernő

1937 *Fogolykiváltó Boldogasszony tisztelete és Makkos Mária*. Budapest, Szerzői kiadás.

VARGA ZSUZSA

1980 Kegyekép. In: ORTUTAY Gyula (főszerk.): *Magyar Néprajzi Lexikon* 3. 116–117. Budapest, Akadémiai Kiadó.

VERSÉNYI György

1895 Felvidéki népmondák. *Ethnographia*, VI, 123–132., 230–239.

VILÁGOS-BERKES HEGY, AVAGY MARIANAK AZ ISTENI MALASZT-ANNYÁNAK KEGYEL-
MES KÉPE...

1762 Budán, Landerer Ferenc Leopold betűivel.

VILÁGOS BERKES HEGY, AVAGY MÁRIÁNAK AZ ISTENI MALASZT-ANYÁNAK KEGYEL-
MES KÉPE...

1773 Temes-varat, Heinierl Josephus Matheus.

VILÁGOS BERKES-HEGY, AVAGY MÁRIÁNAK AZ ISTENI MALASZT ANNYÁNAK KEGYEL-
MES KÉPE...

1796 Vátzon, Máramarosi Gottlieb Antal Nyomda.

VOIGT Vilmos

1972 *A folklór alkotások elemzése*. Budapest, Akadémiai Kiadó.

WIMMER M. Anzeln – SEBESTYÉN M. Jeromos

1947 *Szolgáljunk Szűz Máriának. Imák, elmélkedések és ájtatosságok
a Boldogasszony tisztelő hívek számára*. Mária-Remete, Szervita
Rendház.

ZEMPLÉN VÁRMEGYE ÉS SÁTORALJAÚJHELY

1905 (Szerk.: BOROVSKY Samu.) Budapest, Apollo Irodalmi Társaság.

RÖVIDÍTÉSEK

AF: Alföld.

BBMNA: Balassa Bálint Múzeum Néprajzi Adattára, Esztergom.

BIMA: Báthori István Múzeum Adattára, Nyírbátor.

BSH: Móra Ferenc Múzeum Kézirattára: Bálint Sándor Hagyatéka, Szeged.

DMNA: Déri Múzeum Néprajzi Adattára, Debrecen.

DT: Dunántúl.

EA: Néprajzi Múzeum Etnológiai Archívuma, Budapest.

EFMA: Erkel Ferenc Múzeum Adattára, Gyula.

ENA: Dobó István Vármúzeum Adattára, Eger.

ER: Erdély.

FF: Felföld.

gy.: gyűjtése, gyűjtései.

KM: Kárpát-medence.

MFMNA: Móra Ferenc Múzeum Néprajzi Adattára, Szeged.

MO: Moldva.

- MOA: Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Néprajztudományi Intézet Monda Archívuma, Budapest.
- Mot.: Stith Thompson: Motif-Index of Folk-Literature. A Classification of Narrative Elements in Folktales, Ballads, Myths, Fables, Mediaeval, Romances, Exempla, Fabliaux, Jest-Books and Local Legends I–VI. Bloomington, 1955–1958.
- MZA: Magyar Zoltán Archívum, Nagymaros–Budapest.
- Pesty Frigyes: Pesty Frigyes kéziratok helynévtára: Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára: Fol. Hung. 1114., Budapest.
- SZ: Székelyföld.
- Tubach: Frederic C. Tubach: Index Exemplorum. A Handbook of Medieval Religious Tales. Helsinki, 1960.
- Uo., uo.: ugyanott.
- Uő, uő: ugyanő.
- Uők, uők: ugyanők.

ZOLTÁN MAGYAR

THE MIRACULOUS ICON: LEGENDS OF ICONS IN HUNGARIAN FOLKLORE

The article gives an overview about a widespread group of legends in Hungarian folklore, i.e. the tradition of narratives about notable icons within the Carpathian basin. The author presents the spatial and temporal dissemination of these narratives and in detail analyses those major types that emerge in Hungarian folklore and in miracle literature. The author indicates in his article which narrative types and motifs are internationally well-known and which ones are known only in Hungarian folk tradition to the best of our current knowledge.

The second part of the article contains a motif and type index of the Hungarian legends on icons. This part of the article is a chapter from the catalogue of Hungarian historical legends in ten volumes under preparation. This summary was made with the help of thousands of relevant texts and in this way it becomes possible to encounter the typological variety of this segment of Hungarian legend corpus (which is extremely rich as compared to European legend tradition) just as well as the geographical dissemination, contents and variants of types, and the possible mutual relation of oral tradition and written (printed) sources.

7. kép A máriaradnai kápolna szultáni engedéllyel történő felújítása.

8. kép Jánich András atyát megvereti a lippai bég.

9. kép A máriaradnai kápolnát felgyújtó törökök isteni büntetése.

10. kép A Mária-ünnepeken mennyei fényességben tündöklő kegytemplom.

11. kép Plumboi János tisztázza magát a törökök vádjai alól.

12. kép A szultáni levél birtokában a kínzásoktól megmenekülő ferences atya.